

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME
KOMİSYONU ÇOCUK HAKLARI
ALT KOMİSYONU
TUTANAKLARI

—●—

22 Aralık 2020 Salı

—●—

KONU:

-Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar

Genel Müdürlüğünün sunumu

22 Aralık 2020 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.34

BAŞKAN: Radiye Sezer KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Çok değerli milletvekili arkadaşlarım, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kıymetli yöneticileri, basınımızın güzide mensupları; sizleri en kalbî duygularımla selamlıyorum. (*)

Yoğun bir bütçe maratonunun ardından bugün alt komisyon toplantımızın 9’uncusuna Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün çalışmalarını dinleyerek devam edeceğiz. Genel Müdürlüğümüzden çocuk alanında yapılan sosyal yardımları, yardımların türlerini, amaçlarını, çocuk vizyonunu ve hedeflerini dinleyeceğiz, kendilerinden önerilerini alacağız.

Bu vesileyle Cumhurbaşkanlığı 2021 yılı bütçesinin ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyorum. Bakanlığımızın yetkililerine söz vermeden önce 2021 yılı bütçemizle ilgili bazı detaylara dikkatinizi çekmek istiyorum. Cumhurbaşkanlığı 2021 yılı bütçe programını incelediğimizde, Millî Eğitim Bakanlığının Hazine Bakanlığından sonra en büyük bütçeye sahip olduğunu görüyoruz. Devamında, Aile Bakanlığının 3’üncü sırada yer aldığını, sonrasında Dışişleri Bakanlığının ve 5’inci sırada da Savunma Bakanlığının yer aldığını görüyoruz.

Bu ne demek? Konuşmamın ileriki maddelerinde, cümlelerinde bunu ifade etmeye çalışacağım. Millî Eğitim Bakanlığının bütçesini eğitim hizmeti veren diğer kurum ve kuruluşlara 2021 yılında 19,1 milyar lira yatırım yapmak üzere toplamda 211,4 milyar lira kaynak ayrılmıştır. Böylece, 2021 yılında en büyük pay eğitime verilmiştir. Malum, Covid sürecinde çocuklarımızın, gençlerimizin eğitimi noktasındaki standartları yükseltmeye yönelik güçlü bir irade koyulduğunun bu da bir göstergesidir. İstisnasız her çocuğun okul öncesi eğitimden ortaöğretime kadar kesintisiz, nitelikli bir eğitim almak anayasal hakkıdır ve bunun gereği de çalışmalarla da bütçelerde de ortaya konulmaktadır. Bu hakkın çocuklara verilmesi için bütçemizde en büyük pay o yüzden Millî Eğitim Bakanlığına aktarılmıştır. Çocuklarımıza verdiğimiz önem ve değer en büyük göstergelerinden biri olan bu bütçeyi tüm kesimlerin büyük bir dikkatle incelemesi gerektiğini ifade etmek istiyorum. Eğitimde fırsat eşitliği kız-erkek ayrımı yapılmaksızın her çocuğun hakkıdır. Her çocuğu kendi potansiyeli doğrultusunda en üst noktaya çıkarmak için desteklememiz de gerekmektedir.

Değerli arkadaşlar, 3’üncü sırada yer alan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesinin de yüzde 23,2 artışla 125 milyar liradan 155 milyar liraya çıkarıldığını görüyoruz. Buna göre, 2020 yılında 25 milyar 93 milyon lira ödenek ayrılan yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlaşma için 2021 yılı bütçesinden 28 milyar 735 milyon lira ödenek ayrılmıştır. Bu da yine, Covid sürecinde sosyal koruma uygulamalarının toplumun her kesimine, özellikle mağdur kesimine uygulanacağından yoksullukla mücadele ve bu bağlamda sosyal yardım uygulamaları son derece de önem arz etmektedir.

Çocuk işçiliğinin en önemli temel nedenlerinden biri olan yoksullukla mücadelenin ve böylece de çocuk işçiliğiyle de direkt mücadelenin öneminin altını çiziyoruz bu bütçedeki ödeneklerle birlikte. Çocuk işçiliğinin sadece Türkiye’nin gündeminde olan bir sorun olmadığının altını tekrar çizmek gerekiyor, birçok ülke bu mücadele için çalışmalarını yapmaktadır. Dünyadaki çocuk işçiliği sayısı da 168 milyonu ne yazık ki bulmaktadır. TÜİK tarafından 1994 yılından beri yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre, çocuk işçiliğinin yüzde 13,1’den -2019 verilerinde- yüzde 4,9’a indirildiğini

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

görüyoruz yani 2019 yılında çocuk işçiliği yüzde 13,1'ken bugün yüzde 4,9'a indirildiği çok açık ve nettir bu TÜİK çalışmalarındaki sonuçlara göre. 2017-2018 yılında başlatılan Çocuk İşçiliği ile Mücadele Eylem Planı noktasında da 2023 yılına kadar sürecektir bu eylem çalışması, Genel Müdürümüz de belki bahsedecek bu kapsamdaki çalışmalardan. Çocuk işçiliğini sıfırlamaya yönelik çalışmalar 2023 yılına kadar devam edecektir, sonuçların iyi olacağına inanıyoruz. Evet, çocuklarımız, bize bir emanet, kesinlikle bir iş gücü değil, beşerî sermaye aslında hiç değil. Çocuk, işlenmeyi bekleyen çok önemli bir cevherdir, tertemiz bir sayfadır. Çocuk işçiliğiyle mücadelemez -az önce de ifade ettiğim gibi- sıfırlanana kadar devam edecektir.

Bir veriye daha dikkatinizi çekerek konuşmamı tamamlamak istiyorum. Bütçe bağlamında bakanlıkların bütçelerinin büyüklükleri ve yapacakları çalışmaların da altını çizerek Türkiye, UNDP'nin 2019 verilerine göre İnsani Gelişme Endeksi'nin en hızlı yükselen ülkelerinden biri olmuştur, 59'uncu sıraya yükselen devletlerden biridir. Bu da, devletimizin sosyal devlet olma noktasında ve çalışmaları noktasındaki geldiği başarıyı göstermektedir.

Daha güçlü, daha müreffeh bir Türkiye için çalışmalarımıza devam edeceğiz. Çocuklarımız geleceğimiz ve geleceğimizle doğru iletişim kurabilme noktasında da toplumun her kesimi, başta Hükümetimiz olmak üzere, çocuklarımızın üstün yararı için toplumun her katmanı, her kurum, sivil toplum örgütleri, akademisyenler -ki bugün aramızda- bu çalışmalarını devam ettirecektir diyorum.

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Genel Müdürümüze söz vermeden önce zaman kısıtlılığına da dikkatinizi çekerek malum corona tedbir kuralları var, fiziki mesafeye dikkat ediyoruz, maskeye dikkat ediyoruz, hijyene de dikkat ediyoruz o yüzden böyle kapalı toplantıları en hızlı şekilde bitirmek dileğimiz. Üç buçuk gibi bitirelim istiyorum. Genel Müdürümüz kaç dakikalık bir sunum yapacak?

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU - Sunumu ne kadar sürede yapmamı istersiniz?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Üç buçuğa bitirelim diye düşünüyorum. Genel Kurul çalışmaları da var, soru cevap kısmı da olacak. Hocamızı da tanıyalım.

PROF.DR MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Ben Gazi Üniversitesinden Profesör Doktor Murat Gürkan Gülcen.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Evet, Murat Hocamız... Aslında, konuşmada isim olarak ifade etmek gerekirdi o bizim eksikliğimiz. Daire başkanlarımız burada herhâlde, evet hoş geldiniz.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Düzenli Yardımlar Daire Başkanımız Ali Altınsoy, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden Hakkı Bilgiç.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Hakkı Bey hoş geldiniz.

On beş dakikayı geçmeyecek şekilde sunumunuzu alırsak...

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – On beş dakika çok kısa oldu.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Ya, çok kısa mı oldu?

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Çok kısa oldu evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Biz yine on beş dakika diyelim, o yine bir iki dakika uzar.

Murat Hocam, kaç dakika konuşacaksınız?

PROF.DR .MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Ben de yirmi dakikada bitirmeye çalışacağım.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – O zaman yarı yarıya paylaşalım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Peki, tamam.

Soru kısmında da, üç buçuk diyoruz ama beş on dakikada herhâlde Genel Kurulda sıkıntı olmazsa devam edebiliriz. Kapıyı da açıp havalandırmaya da dikkat edersek sanırım verimli bir toplantı olacak.

Tekrar hoş geldiniz.

Buyurun.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Sosyal Yardımlar Genel Müdürü Bülent Tekbiyikoğlu.

İlk başta, Sayın Başkanım, saygıdeğer milletimizin milletvekilleri, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biraz önce bir veri verdiniz Sayın Başkanım, bu UNDP verisinde geçen hafta tekrar bir düzeltme oldu, 59’dan 54’üncü sıraya çıktık. İki açıklamada, iki sene peş peşe Yüksek İnsani Gelişmişlik Endeksine onların ölçülerine göre devletimiz ulaştı.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Güzel bir haber.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Çocuklara yönelik sosyal yardım uygulamaları... Çocuk işçiliği konusunda aslında Bakanlığımızın A sorumlu kurumları; Çalışma Genel Müdürlüğü ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ama bizim süreci olumlu olarak destekleyecek bazı enstrümanlarımız var. Ben hızlıca o konuya girmek istiyorum. Buraya gelmeden önce buradaki arkadaşlarımız, kurumun da tanınması için kuruma ait bazı bilgilerin de verilmesinin uygun olacağını, milletvekillerimizin kurumumuzu daha yakından tanımak istediklerini bana iletiler. Bu münasebetle, Genel Müdürlüğümüze ve yaptığımız operasyona ilişkin tarihsel süreç ve sosyal yardım sistemini hızlıca anlatacağım. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına şöyle bir değineceğim. Sosyal yardımlaşmanın kurumsal, kategorik dağılımlarından, sosyal yardım istatistiklerinden bazılarını vereceğim. Genel sosyal yardım yaklaşımı ve bizim bilişim sistemimiz olan bütünlük sistemi anlatacağım ve çocuklara yönelik şartlı eğitim yardımı, yabancılara yönelik, yabancı çocuklara yönelik şartlı eğitim yardımı, şartlı sağlık yardımı, çoklu doğum yardımı, doğum yardımı ve çocuk temalı düzenli yardımlar, diğer eğitim yardımları ve bizim üzerinde çalıştığımız, hayata geçireceğimiz olan bütünlük koruma sisteminden size bahsetmek isterim. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün sosyal ve ekonomik destek ve diğer hizmetlerine de kısaca değineceğim.

Şimdi, tarihsel sürece baktığımız zaman, aslında 1980 öncesi 222 sayılı Kanun var, 1976’da yürürlüğe giriyor, yaşlı ve engellilerimize düzenli hak sahipliği olarak tertiplenmiş bir sosyal yardım olanağı, imkânı. 1980 öncesinde sadece 222 sayılı Kanun var ve onunla beraber ta Osmanlı’dan gelen kadim Türk geleneğinin bir parçası olarak vakıf kültürü , vakıf senedine bağlı muhtaç durumdaki kırılgan insanları koruyan, kollayan müesseseler mevcut. Eski cumhurbaşkanlarımızdan rahmetli Özal tarafından ilk defa bir fon teşkil ediliyor ve bu sırada merkezde kurumsal bir yapı yok, sadece vakıflar kuruluyor ve fon teşkil ediliyor. 2005 yılında kurumsal bir yapı Genel Müdürlüğümüz teşkil ediliyor ve sosyal yardım sistematigi oluşturuluyor, uzman istihdam etmeye başlanıyor ve güçlü bilişim altyapısına kavuşmak için ilk adımlar atılıyor. Genel Müdürlüğümüz, 2011 yılında önceden Başbakan Yardımcılığına bağlıyken Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altına geliyor ve en son düzenlemeyle beraber -2018’deki Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle beraber- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanıyor.

Bizim burada kanuna bağlı, kanunlara göre görevlerimiz var. Bizim iki tane gelir kaynağımız var; bir tanesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve bununla beraber bir de genel bütçe kaynaklı. Biz, doğum yardımı, 2022 sayılı yaşlı engelli yardımları ve genel sağlık sigortasından yapılan işte G0'lara yaptığımız destekleri genel bütçe kaynaklı yapıyoruz, geriye kalan hepsini fon kaynaklı gerçekleştiriyoruz. Genelde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun kaynaklarını toplamak, gelirlerinin yerinde zamanında kullanımını sağlamak, harcamaların iş ve işlemlerini incelemek, araştırmak, denetlemek, vakıfların norm kadrosunu, yardım kriterlerini tespit etmek gibi görevlerimiz var. Aynı zamanda, politika geliştirmeye ilişkin de görevlerimiz var, ulusal yoksullukla mücadele stratejisini oluşturmaya yönelik çalışmaları koordine ediyoruz, yeni kapsayıcı sosyal yardım programları oluşturuyoruz, mevcut programların etki analizlerini zaman zaman gerçekleştiriyoruz, sosyal yardım yararlanıcılarının tespiti için nesnel ölçütler geliştiriyoruz. Bilişim sistemi, veri tabanına ilişkin görevlerimiz var. Hakikaten, biraz sonra size bahsedeceğim, çok kuvvetli bir bilişim sistemimiz var, dünyada örnek gösteriliyor. Türkiye'nin sosyal yardım alanındaki hedeflemesi çok fazla büyümüyor ama muadil veya Avrupa ülkelerinden çok daha iyi durumda.

Yardım kampanyalarına ilişkin görevlerimiz... Geniş kitleleri kapsayan yardım kampanyalarını zaman zaman koordine ettiğimiz de oldu. Şimdi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları -biraz önce bahsettim- rahmetli Turgut Özal zamanında ilk defa teşkil ediyor, vakıf kültürünün yaşanması isteniyor. Diğer bütün devlet müesseselerinden farklı olarak burada "sui generis" diyeceğimiz bir yapı söz konusu ve içerisinde mülki idare amirinin, seçilmiş belediye başkanının, millî eğitim müdürünün, mal müdürünün veya ildeki muadili defterdarın, sağlık müdürünün, tarım orman il müdürünün, aile il müdürünün, il müftüsünün, köy muhtarının, mahalle muhtarının, STK temsilcisinin, hayırsever vatandaşların olduğu bir kurulla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, vakıflara gönderdiğimiz periyodik fayda ve hak sahipliğini belirleme konusunda yetkililer. Vakıflar, Medeni Kanunu'muzun 64'üncü maddesine göre kuruluyorlar, belli bir amaca hizmet etmek için oluşturulan mal topluluğudur. Aynı zamanda davada taraf olabilirler, kendilerini sorumluluk altına alabilirler, bunların kendi tüzel kişilikleri vardır, diğer bütün kamu hiyerarşisinden farklı olarak genelde müstakil çalışma alanına sahiptirler.

Sosyal yardımların kurumsal dağılımına baktığımız zaman; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyal yardım alanındaki yüzde 75'lik bir harcamaya sahip, belediyeler yüzde 13'lük, Kredi ve Yurtlar Kurumu yüzde 6,8; Millî Eğitim Bakanlığı yüzde 2,3, Türkiye Kömür İşletmeleri dağıtılan aynı yardım niteliğinde olan kömürler münasebetiyle yüzde 1,8, Vakıflar Genel Müdürlüğünün kendi verdikleri sosyal yardımlarla binde 2'lik bir alana sahipler, bir büyüklüğe sahipler. Bizim Genel Müdürlüğümüz de kendi Bakanlığımızın içerisinde yüzde 91,4'lük bir bütçeye sahip. Onun haricinde Sosyal Güvenlik Kurumunun sosyal yardım niteliğindeki bazı ödemeleri var. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün SED yardımları bunun içerisinde. 2019 yılında yaklaşık 55 milyar liralık bir sosyal yardım harcaması gerçekleştirildi.

Sosyal yardımların kategorik dağılımına baktığımız zaman en başta sağlık yardımları geliyor, sonra engelli, yaşlı yardımları. Bu sene salgında sosyal destek faz programları, Faz-I, Faz-II ve Faz-III'ler icra edildi. Barınma ve gıda yardımları yüzde 6,9'luk bir ağırlığa sahip, eğitim yardımları var yüzde 6'luk bir ağırlıkta -yüzde 5,5'luk Biz Bize Yeteriz Kampanyası'nı da bunun içerisine dâhil ettik- aile yardımları ve proje desteklerimiz var.

Şimdi, genel sosyal yardım istatistiklerine baktığımız zaman, bizim teslimatlarımız tüm teslimatların içerisinde yüzde 93'lük bir ağırlığa sahip -nakdî- bunun yüzde 7'lik kısmı da genelde kömürden oluşuyor. Hani, vatandaşların ihtiyaçlarını bizim tespit etmemizden "En iyi ihtiyacı kendileri tespit eder." mantığıyla genelde nakdî yardımlar üzerinde yoğunlaşıyor.

Düzenli sosyal yardımlar, hak sahipliği, hangi kayduşartta vatandaşın hak sahibi olabildiği belirli olan, bir inisiyatif alanını karar vericiye çok da tanımayan, eğer belli kriterlere sahipse herkesin istifade edebileceği yardımlar demek. Bu, yaklaşık yüzde 85’ini oluşturuyor. Yani aylık verilen düzenli yardımlar kastediliyor burada. Genelde yüzde 15’lik kesim de serbest olarak bizim 1.003 tane sosyal dayanışma ve yardımlaşma vakfına fonladığımız rakam geriye kalan.

Kadın hak sahipliği rakamlarına baktığımız zaman, tüm hak sahipleri içerisinde yüzde 61’lik bir kadın hak sahipliği var. Biz sosyal yardım programlarında kadın hak sahipliğini önemsiyoruz. Kadının aile içerisinde yuvayı koruyan, kollayan daha fazla bir sosyal sorumluluğu olduğuna inandığımız için genelde hak sahipliği kadın olarak belirleniyor. Evli hak sahipleri yüzde 72’yi oluşturuyor. Nüfusa bağlı olarak da tüm hak sahiplerinin içerisinde kentsel hak sahipleri yüzde 79’luk bir oran. Sosyal yardım alan hane sayısının toplam sosyal yardım tutarı bölümünde de 471 lira gibi bir aylık yani istihdamı da soğutmayan bir sosyal yardım alanımız var diyebiliriz.

Burada yardım programlarının başlangıçları var. 39, 45, 49’uncu Hükümet, 59’uncu Hükümet zamanında çok fazla yardım açılmış gördüğünüz gibi yansıda. 60’ıncı Hükümet zamanında yardım programları gene genişletilmeye devam ediliyor. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde de çoklu doğum yardımı, kronik hastalara elektrik desteği ve elektrik tüketim desteği; bu alanlar yeni faaliyete geçirildi. Toplam 43 tane sosyal yardım programımız var.

Biz yardımları yaparken -biraz önce bir ufak girizgâh yaptım- kuvvetli bir bilişim altyapısını kullanıyoruz ve zaman zaman Dünya Bankası bunu alıp başka yerlerde devamlı reklamını yapıyor, hatta bizim çalışmalarımızın içerisinde bulunmak istiyor ki “Biz de bunun gelişimine katkıda bulunduk.” diye. İşte, bundan on sene önceki, o zamanki yetkililerimiz, teknik elemanlarımız güzel bir sistem oluşturmuşlar. Biz buna “bütünleşik sistem” diyoruz. Biraz sonra biraz daha ayrıntısına gireceğim. Yani Dünya Bankasının Türkiye’nin Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi-2017 diye bir raporu var. Bütünleşik sistemin sosyal politika alanında lider ve dünya için örnek bir uygulama olduğunu orada kendi raporlarında Dünya Bankası geçirdi, Dünya Sağlık Örgütünün, Avrupa Komisyonunun, Avustralya Hükümeti Dışişleri ve Ticaret Bakanlığının ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın yine Türkiye’nin sosyal yardım sisteminin bilişim altyapısı, kapsayıcılık ve uygulamaları açısından örnek olabileceğine ilişkin raporlarda da geçiyor. Zaman zaman, bizden bu işte daha geride olan milletlere, devletlere de sunumlar yaptığımız, bizim sistemimizi de anlattığımız oluyor; bunun özellikle bilinmesini istiyorum.

Şimdi, ben eski mülki idare amiriyim, senelerce kaymakamlık yaptım memleketin hemen hemen her tarafında. Şu, solda gördüğünüz evrak üzerinden benim çalıştığım oldu. Burada, yaklaşık 17 tane kurum ve kuruluşun onayları var “Üzerinde araç kaydı yoktur.” “Tarımsal varlığı şu kadardır.” “Tapu kaydında şunlar vardır.” “Tarımsal geliri şudur, budur.” diye. Vatandaş hakikaten yoran, on beş yirmi gün kadar bir işlem süresinin olduğu ve sürece yaygın, yorucu bir işlem silsilesi vardı. Şimdi ise sadece Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasıyla, bilişim altyapımız sayesinde bütün sorgulamalarını yapıyoruz. Şurada gördüğünüz gibi, 25 kamu kurum ve kuruluşuyla “web” servislerimiz çalışıyor. Karar alma mekanizmalarının önüne kişiyle ilgili hemen hemen bütün veriler geliyor. Yani şöyle örnek vermek gerekirse, bir hanedeki hayvan varlığının kaç tanesi büyükbaş, kaç tanesi küçükbaş, kaç tanesi dişi, kaç tanesi erkek, sulu arsası mı var, sulu arazisi mi var, susuz arazisi mi var, tarımsal destek ne kadar filan, bunların hepsini detayıyla görebilecek, sorgulamaları yapabilen, karar alma mekanizmalarını rahatlatan bir sistem var. Bizim 8 bin civarında personelimiz var ve bilişim altyapısını 5 bin kişi şu anda ortalama olarak kullanıyor. Yani şu an girsek 5 bin civarı, 4 bin veya 6 bin civarında bir rakam çıkar. 17 tane modülümüz var. Bizim de diğer kamu kurum, kuruluşlarıyla veri entegrasyonumuz var, biz de verilerimizi zaman zaman onlarla paylaşıyoruz.

Şimdi, genel sosyal yardım yaklaşımından bahsetmek istersek, bizde, yoksul oldu diye insanlar kesinkes hak sahibi olamıyorlar yani yoksulluğun yanında bazı şartlar da aranıyor, özellikle düzenli yardımlarda. İşte, yoksul olacak ama yoksulluğun yanında engelli olacak, yoksul ama yanında kronik hasta olacak, yoksul olacak ama yanında okula giden bir çocuk olacak, takibi yapılan çocuk olacak, yoksul ama yaşlı olacak, yoksul ama öksüz olacak, yoksul ama muhtaç asker ailesi olacak şeklinde, bizim kurgumuz o şekilde. Yani bir vatandaşlık geliri diye bir şey şu an bizim kurgumuzda bulunmuyor. Bunun bazı avantajları var, istihdam soğutmasında bulunmuyor.

Yaptığımız en son araştırmaya göre, hâlihazırda sosyal yardım yararlanıcılarının yüzde 81'i aslında çalışamayacak durumda yani bu durumdaki olan insanlar, bunların içerisinde yüzde 3 de çalışan durumda olanlar var, geriye kalan yüzde 16'lık kesimle ilgili, bizim İŞKUR'la "web" servislerimiz çalışıyor. Bizim, geçen sene, yanlış hatırlamıyorsam, İŞKUR'a istihdam edilmesi için tespitlerimizi yapıp tespitlerimizi aktardığımız 150 bin civarında bir kitle söz konusu.

Bundan aslında bahsettim, yüzde 93'ü nakdi yardımlar, yüzde 85'i düzenli yardımlar, yüzde 61'i hak sahipliği. Ama şundan bahsetmedim, düzenli yardımların yüzde 67'lik bir kısmı kadınlara veriliyor. Yani toplam yardımların yüzde 61'i, düzenli dediğimiz, hak sahipliği belirli aylık ödemelerin yüzde 67'si bayanlara veriliyor.

Türkiye Cumhuriyeti Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, sosyal yardım proje destek programlarını hane odaklı bir yaklaşımla yürütüyor. Şu şekilde: Biz, yoksulluğun hanede paylaşılan bir mefhum olduğunu değerlendiriyoruz. Yani içerideki insanların bir kısmı ayırt edilip bir kısmına farklı muamele yapılmıyor; eğer o evin içerisinde, aynı çatının içerisinde yaşıyorlarsa bizim örfümüz, ananemiz, geleneğimiz gereği aynı yoksulluğu, muhtaçlığı, yoksunluğu paylaşıyor olarak algılıyoruz ve sosyal yardımlardaki muhtaçlık hesaplamalarında o hanedeki herkesin gelirleri hesaplanıyor ve hane sayısına bölünüyor, ortada, bir matematik hesabının sonunda muhtaç diyebiliyorsak bunlar muhtaç oluyorlar. Yoksul ailelere yapılan yardımlar hane kompozisyonu dikkate alınarak özellikle çocuklu hanelere ve çocukların eğitim ve sağlığına yönelik yardımlara öncelik verilerek yürütülüyor.

Eğitim ve sağlık yardımlarından bahsedeceğim. Etkili bir sosyal yardım programı oluşturulmasında ve yoksullukla mücadelenin başarılı olmasında eğitim ve sağlık faktörleri, malumunuz olduğu üzere, önem taşımakta. Bu alanda, Bakanlığımız, Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığıyla yakın iş birliği içerisinde; projelerimizi gerçekleştirirken, mutat işlerimizde veya yeni bir proje ortaya koyarken iki bakanlıkla da beraber çalışıyoruz.

Burada, şartlı eğitim ve şartlı sağlık yardımları var. Bu, hakikaten çok özel, ilk uygulaması Türkiye'de olan ve dünyaya daha sonra örnek teşkil eden bir yardım programı. Yanılmıyorsam, 2007 yılında ilk faaliyete geçti. 3294 sayılı Kanun'la yoksul ailelere çocukları için verilen şartlı yardımlarla hem eğitilmiş, sağlıklı nesillerin gelişmesine yardımcı olunmakta hem de ailelere maddi yönden destek sağlanmaktadır. Şartlı eğitim ve şartlı sağlık yardımlarının ödemelerinin düzenli olması ve annelerine yapılması kadının toplumdaki yeri açısından da büyük önem taşımaktadır. Şu rakam önemli bir rakam: Şartlı eğitim ve sağlık yardımları kapsamında 1,3 milyon hanede yaşayan 3,3 milyon fayda sahibi vardır. Yani çok büyük bir yardım programı.

"Nüfusun en yoksul kesiminde yer alan, maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen muhtaç ailelere çocukların okula devam etmeleri şartıyla..." Yani şartlı nakit transferinin amacı bu. Yani bir şart var, yoksullukla beraber bu şartı tamamladığı zaman bu yardımdan istifade edebiliyor. Ödemeler doğrudan annelere yapılıyor, anneler adına açılan hesaplara yapılıyor. Kız çocuklarına yapılan miktar ise erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından bir nebze daha kız çocuklarını korumak üzere dizayn edilmiş. Hanede sosyal güvenceli bir birey olmaması şartlardan bir

tanesi. Ailenin muhtaç olması ve mesela çocuğun bir ayda dört günden fazla devamsızlık yapmaması lazım yani beş gün yaparsa bu yardım programından istifade edemeyecek duruma gelebiliyor. Şimdi aylık yardımlar 45-50-55-75 lira şeklinde yapılıyor ama bu çok yaygın bir yardım programı. Çok çocuklu ailelere, ne kadar düşük de olsa, işte 8 çocuk dediğiniz zaman ayda 500-600 liraya yaklaşan rakamlara kadar tekabül ediyor. Bunu PTT şubelerinden çekebileceği gibi, sosyal yardım kartlarımız var, bunlar PTT kartından farksız, insanları ayırtırmayan, bunu 2 milyon adet olarak vatandaşlara dağıttık. Bunlarla hem alışverişlerini yapabiliyorlar hem de ATM'lerden çekebiliyorlar yani kendilerini rencide olmuş hissetmesinler diye.

Şurada, şartlı eğitim yardımına ilişkin bazı veriler var; ilkokuldaki, ortaokuldaki, lisedeki kız-erkek, kız-erkek, kız-erkek diye ayırtırılmış. Rakamları topladığınız zaman daha fazla çıkıyor ama aynı hane içerisinde farklı durumda olan çocuklar olduğu için hane sayısı 1 milyon 268 bin 700, fayda sahibi 2 milyon 603 bin kişi aşağı yukarı. Yıllar itibarıyla aktardığımız kaynaklar var, 2019 yılında 614 milyon kadar bir tutar aktarmışız bu yardım programına.

Yabancılar yönelik şartlı eğitim yardımı... Şunun altını çizmek istiyorum, zaman zaman istismara da sebep oluyor yani bu bizim milli kaynağımızdan yapılan bir yardım programı değil. Bu, Avrupa Birliği tarafından finanse ediliyor, biz sadece kendi bilişim altyapımızı ve hedeflememizi bu iş için bir enstrüman olarak kullanıyoruz; yakın paydaşlarımızdan bir tanesi de Türk Kızılay. Avrupa Birliği ve UNICEF bunu finanse ediyor. Aslında Avrupa Birliğinin bu yardım programını devam ettirmesi için bizi ben çok önemli gayretlerim oldu, her platformda, Avrupa Parlamentosunda filan bu işin çok önemli olduğunu savundum. Yani bu çocuklar bir mağduriyet içerisinde ve eğer bunlar eğitimsiz kalırlarsa yarının dünyası için, sadece Türkiye için değil, bölge için değil, dünya için eğitimsiz kalan veya entegrasyonu olmayan çocuk bir bomba tesirine kavuşabilir. Muhakkak bunun devam etmesi yönünde... Bizim sosyal yardım programlarımızdaki rakamlar neyse bizi aşmayacak şekilde, Suriyeli, geçici koruma altında olan diğer yabancılar da aynı şey uygulanıyor, aynı miktarlar uygulanıyor. 2019 yılında yaklaşık 523 bin çocuğu kendi eğitim sistemimizde kalması, bir nevi marjinalleşmemesi için de bunu bir enstrüman olarak kullanıyoruz.

Şartlı sağlık yardımı kapsamında, nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere 0-6 nüfus şartlı sağlık yardımı veriliyor. Bu -aslında gebelikten başlayan bir süreç, gebelikten 6'ncı yaşın sonuna kadar devam eden- işte annenin sağlık kontrollerini yaptırması, çocukların aşılarını yaptırması, lohusalık döneminde önemli kontrollerinin yaptırılması kayduşartıyla yoksul vatandaşlarımıza verilen bir sosyal yardım programı. Düzenli sağlık kontrolü yaptıran çocuklar için 45 lira, gebelik ve iki aylık lohusalık döneminde düzenli sağlık kontrolünü yaptıran kadınlar için 45 lira, doğumu hastanede yapması kaydıyla tek seferlik 100 lira yine PTT ve ATM'ler aracılığıyla ödeme sistemi oluşturulan bir sosyal yardım programı. Buna 2019 yılında 390 milyon lira kaynak ayırmışız ve 1 milyon 199 bin, yaklaşık 1 milyon 200 bin kişi bu yardım programından istifade etmiş.

Çoklu doğum yardımı; hani bir anda çok çocuğa sahip olan vatandaşlarımızın mağduriyetini azaltmak üzere kurgulanmış bir yardım programı. Eğer ikiz, üçüz, dördüz, beşiz çocukları olmuşsa çocuk başına ayda 150 lira olmak üzere ve bunun katları olmak üzere -en az 300 lira olacak ikiz çocuğu olduğu için- 300-450-600 şeklinde giden bir yardım programı. Geçen sene 26,2 milyar bir kaynak aktarmışız, 28 bin 938 çocuk bundan istifade etmiş.

Doğum yardımları, bu, canlı doğan her çocuk için 300 lira, 2'nci çocuk için 400 lira ve sonraki çocukları için 600 lira şeklinde yapılan bir yardım programı. Bundan Türk vatandaşı ve mavi kart sahibi olan herkes istifade edebiliyor.

Çocuk temalı düzenli yardımlardan da biraz bahsedeyim, şartlı nakit transferlerinden hariç. Genel Müdürlüğümüz tarafından, çocukların ebeveynlerinin uzakta olması veya vefat etmesi durumunda dezavantajlılık durumları devam ettiği için bu tür yardım programları dizayn edilmiştir. Mesela muhtaç asker çocuğu yardımı var; eğer aile muhtaçsa, o evdeki bir fert de askerlik görevini yapıyorsa düzenli olarak askerlik süresinin sonuna kadar ailesi 400 lira kadar maddi yardım alıyor. Öksüz yetim aylığı var. Burada annesini ve babasını kaybetmiş yoksul durumdaki çocuklara, daha doğrusu hanelerin çocukları on sekiz yaşına gelene kadar aylık 150 lira nakdî yardım yapılmakta; 58 bin kişi istifade etmiş, 52 milyon kaynak aktarılmış.

Çocukların eğitimine yönelik diğer yardımlar var. Eğitim materyali yardımı; her sene sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına muhtaç durumdaki çocukların, önlüğünün ayakkabısının, çanta ve kırtasiye ihtiyaçlarının alınması için kaynaklar gönderiyoruz; geçen sene 58 bin kişi istifade etmiş, gönderdiğimiz kaynak 11,45 milyon. Öğle yemeği yardımı var. Bu aslında Millî Eğitim Bakanlığının taşınabilir eğitim sistemindeki öğle yemeği bizim Genel Müdürlüğümüz, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından karşılanıyor. 2019 senesinde 682 bin ilköğretim, 458 bin orta öğretim olmak üzere yaklaşık 1 milyon 100 bin civarında kişinin öğle yemeğini karşılamıştık, yaklaşık 962 milyon, 1 milyar liraya yakın bir para göndermişiz. Millî Eğitim Bakanlığınca dağıtılan ücretsiz ders kitaplarının finansmanını biz sağlıyoruz, 16 milyon öğrenciye 881 milyon lira. Öğrenci barınma, taşınma ve işe yardımlarımız var, bunu gerçekleştiriyoruz. Mevsimlik tarım işçilerinin, işte bunlardan Çalışma Genel Müdürlüğü ana sorumlu ama zaman zaman vakıflarımız aracılığıyla, çocuklarına da yardımlarda bulunuyoruz. Ortaöğretim yurtları var. Bu çocuklar okula uzaklar, eğitim öğretim hayatı yarıda kalmasın diye yurtlar yapıyoruz ve bunları yaptıktan sonra da Millî Eğitim Bakanlığına devrediyoruz. 2009'dan 2020'ye kadar 205 tane öğrenci yurdu inşa ettik.

Bu düzenli sosyal yardımlarda son zamanlarda bazı artışlar gerçekleştirdik mart ayında, yansıda gördüğü gibi; iyileştirmelerimiz burada, öksüz yetim aylığında mart ayında bunlara bir düzenleme oldu.

Şimdi müsaade ederseniz bundan biraz bahsedeyim, bütünleşik sosyal koruma dönemi, bu yeni ortaya çıkardığımız bir sistemdir. Aslında sosyal yardımları ve sosyal hizmetleri birleştiren hatta sosyal hizmetleri de aşan tüm kamu kurum ve kuruluşlarına da hizmet edecek bir ihbar sistemi, bir kılcak damar sistemi. Bizim 8 bin civarında çalışanımız var vakıflarda. Bunlar da düzenli olarak hanelere gelir testi yapıyorlar, hanelerin durumuyla ilgili bir sosyal inceleme gerçekleştiriyorlar. Mesela bir sosyal inceleme bir evin içerisine girdi, kadına yönelik bir şiddet gördü, bunun kaydını alacak, bizim bilişim sistemiyle beraber ilgili alana bu aktarılacak. Mesela içeri girdi, kayıp bir nüfus gördü yani nüfus cüzdanı olmayan bir vatandaş gördü, bunun tespitini yaptığı gibi ilgili kuruma bunun direkt ihbar mekanizması çalıştığı veya bir çocuk işçiliği gördü veya çocuğa yönelik bir şiddet gördü yani bir sürü hayattaki sosyal kötü senaryonun hepsini gördüğü zaman bunu web servisleri aracılığıyla ilgili kurumun, bilhassa sosyal hizmetlerin ekranına düşürecek bir sistem bu, bunu hayata geçirmek üzereyiz.

Sosyal ekonomik destek hizmetimiz var, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından icra ediliyor. Bunların hareket kabiliyeti; senaryo; bazı gidiyorlar yani bir sosyal hizmet fonksiyonu şeklinde gidiyor. Yoksulluk içerisinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan veya yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken ailelerin kendi kendine yeterli hâle gelinceye kadar çocukların bakımı, desteklenmesi amacıyla geçici bir süreyle ekonomik destekler ve psikososyal destek de beraberinde veriliyor. Bu desteğin amacı ailelere ekonomik ve sosyal yönden destek vererek güçlendirmek, aile birliğini korumak, çocukların öz aileleri ve yakınları yanında bakımlarının desteklenmelerini sağlamak Bakanlığımız il müdürlükleri ve sosyal hizmetler merkezleri vasıtasıyla görülüyor. 2020 Kasım ayına kadar 129 bin çocuk bundan istifade etmiş ve çocuk başına 1.000 lira, 1.080 liraya kadar bir ödeme gerçekleştiriliyor.

Aynı zamanda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzün “Çocuklar Güvende Programı” kapsamında düzenli hane ziyaretleri yapılıyor. Risk altındaki çocuğun ve ailenin değerlendirilmesi yapılmakta ve ihtiyaç hâlinde diğer kamu kurum kuruluşlarına yönlendirme yapılmakta. Bu program kapsamında ülke genelinde 48.374 izleme gerçekleştirilmiş. Öte yandan, sokakta çalıştırılan veya dilendirilen çocuklara yönelik olarak illerde oluşturulan 139 mobil ekiple 22.606 çocuğa müdahale edilmiş, 506 çocuk kurum bakımına alınmış, kurum bakımına alınması uygun görülmüş ve alınmış, 14.058 çocuğun ailesine yönelik rehberlik hizmeti Genel Müdürlüğümüz ve sosyal hizmetler merkezi tarafından icra edilmiştir.

Teşekkür ediyorum, arz ediyorum.

Biraz uzun mu oldu efendim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Yok, aslında çok geniş bir alan, her bir maddesinin ayrı ayrı konuşulup üstünde belki çok daha detayları anlatmanız gerekebilirdi ama bence çok güzel özetlediniz, daha uzun vakitlerde aslında daha detaylı sunumlarınızı da talep edebiliriz.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU - Ne zaman davet ederseniz gelebiliriz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Çok teşekkür ederim.

Bir bilgi notu da, belki vekillerimiz noktasında da bize faydalı olacaktır.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU - Sunumu bilgi notuna mı çevirelim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Sunum var, yeterli bence, bu yeter, çok güzel. Belki detaylı bilgi almak isteyenler olursa vekil arkadaşlarımızdan sizlerden talep ederiz.

Çok teşekkür ederiz hocamıza sunumu için.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Soru sorma imkânımız var mı acaba?

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Olacak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Hocamızın sunumunu alalım, ondan sonra sorularınızı tamamlayacağız.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Sayın Tanal, çalışıp geldin herhâlde?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Nasıl?

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Soru soracaksan çalışıp geldin. Dinlemedin de onun için dedim.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Dinlemedim ama ben özellikle Cumhuriyet Halk Partisi grup toplantısını Başkana yazdım. Yani bu demokratik bir Komisyonsa diğer siyasi partilerin grup toplantılarının bilinerek ona göre yapılması lazım ama maalesef toplantı sanki ne kadar az olursa, biz kendi kendimize toplanırsak öyle yapılıyor.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Öyle bir şey yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Demokratik değil, hoş bir şey de değil.

Yani ben sayın hocalarımızdan özür dilerim...

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Estağfurullah.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Bakın, Sayın Tanal, yazışmalarda...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani toplantıya geç gelmemizin nedeni bu, söylediğimiz hâlde bunu bilerek ve isteyerek... Daha sonraya alınabilir ama etik değil.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Gruptaki yazışmalara bakarsanız...

Sayın Hocam, buyurun.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde Öğretim Üyesiyim.

Yirmi yılı aşkın bir süredir çocuk işçiliğiyle ilgili hem Milli Eğitim Bakanlığı hem Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, diğer kurumlar ve uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler kuruluşları bünyesindeki pek çok çalışmaya katıldım. Söz konusu çocuk işçiliği ve eğitim olduğunda da çoğunlukla yani Türkiye’de en çok bu konuyla ilgili çalışmış akademisyenim. Çok teşekkür ederim böyle bir fırsat verdiğiniz için.

Tabii, süre sınırlı, Sayın Genel Müdürümüz de sunumunu yaptıktan sonra bize çok fazla zaman kalmadı ama olabildiğince...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Yirmi dakikayı şey yapalım.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Önce “çocuk işçiliği”ni tanımlayalım: Aslında çocuk işçiliği konusu tanımında bazı problemler var yani her çalışan çocuğu çocuk işçi olarak görmüyoruz, aileye yardım eden çocuklar veya da düzenli ücret karşılığı çalışmayan yani işçi-işveren ilişkisi kurulmamış çalışma koşullarında çocuk işçiliği sayılmıyor. Çocuk işçi olabilmesi için mutlaka hem çocuğun gelişimine aykırı işler, onun yaş düzeyine uygun olmayan işler olması gerekir hem de bir bakıma istihdam yani işçi-işveren ilişkisi içerisinde olması gerekir, böylece basit bir tanımla geçelim, daha kolay olur. Ama ILO’nun ve UNICEF’in tanımı sunuda yer alıyor, isterseniz ona da bakabilirsiniz.

Dünyada çocuk işçiliği aslında çok eskiye dayanıyor, ilk çağlardan beri aslında var çünkü en korumasız kişiler çocuklar, onların ucuz iş gücü olarak görülmesinin çok uzun yıllara dayanan bir geçmişi var. Bu nedenle çok eski diyebiliriz ama 16’ncı yüzyıldan sonra özellikle Sanayi Devrimi’yle iş gücüne olan yüksek talep karşısında özellikle ailesi savaşlarda filan ölmüş olan kimsesiz çocukların çocuk ticareti yoluyla alınıp satılması, kiraya verilmesi gibi en kötü biçimlerde çocuk işçiliği bu yıllarda daha çok 18’inci, 19’uncu yüzyılda çok ortaya çıkıyor. Fotoğrafta, pazara satılmak üzere çıkarılmış ve madenlerde çalıştırılan bir gerçek resmi görüyoruz, telif hakkı olmadığı için burada yayımlayabiliyoruz, açık erişime. Yani buraya baktığımızda 10-12-13 yaşlarından daha küçük çocukların en kötü koşullarda çalıştırıldığı ve bunun da bütün dünya ülkeleri tarafından, Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere Avrupa’da ve Asya’da olduğu... Daha masum bir fotoğraf olarak bunu değerlendiriyorum. Çocuklar ve kadınlar, tabii, her zaman iş gücü olarak, daha ucuz iş gücü olarak bu tarihlerden itibaren kullanılmışlar ve günümüzde de maalesef bu devam ediyor. Dünyada çocuk işçiliğiyle ilgili burada bir tablo var, bu tablo ILO’nun kaynaklarından elde edilmiştir. Tabii, baktığımızda 2000’li yıllar ile 2017 arasında -en son veriler- düşüş olduğunu görüyoruz. Genellikle çocuk işçiliği, tabii, ağırlıklı olarak Asya ülkelerinde olmak üzere, Afrika, Güney Amerika ülkelerinde çok yoğun şekilde var, şimdi onlara birkaç örnek de vereceğiz. Ama şu tabloya baktığımızda iki şeye dikkat etmemiz gerekir: Bir, çocuk işçiliği yani istihdamda olan çocuk sayıları, bunlar 2000 yılında 246 milyon, 2017’de ise 152 milyona gerilemiş durumda. Bu, tabii, dünya açısından sevindirici bir şey. Bir de, en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği; bu ikisini birbirinden ayırıyoruz. Birazdan dünyadan bununla ilgili, bizim de imzaladığımız 182 sayılı Sözleşme’den örnekler vereceğim, en kötü biçimlerde çocuk işçiliği nedir ve çocuk işçiliği ile onun farkı nedir, orada bakacağız. En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinde de bu düşüşler var, oranlar aşağı yukarı aynı ama şu sevindirici: En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinde düşüş oranı görece çocuk

işçiliğine yani diğer bütün çocuk işçiliği oranlarına, çocuk işçiliğindeki düşüş oranlarına kıyasla daha fazla, bu da sevindirici bir şey. 2000 ile 2017 yıllarını da şöyle bir kıyaslarsak dünyada genel olarak yüzde 35 düzeyinde bir gerileme olduğunu söyleyebiliriz.

Pekâlâ örnek olarak neler gösterebiliriz? Birkaç ülkeden örnek isterseniz -aslında çok veri var elimizde ama zaman kısıtlılığı nedeniyle- birkaç tane örnek verelim: Mesela Güney Amerika'dan bir örnek, Brezilya'da hâlen madende, balıkçılıkta, mangal kömürü yapımında ve kentlerde ise ayakkabıcılıkta... Biliyorsunuz, bunlar daha çok sokakta, dilencilik gibi. Çocuk işçi sayısı değiştiği için bunlar 2012 verileri. Ben, burada sayıları biraz çıkardım çünkü hepsini yeniden değerlendirmek gerekir. Bu oranlara baktığımızda özellikle, mesela Brezilya için düşünelim, ülkemizden daha yüksek oranlar ve kötü biçimleri daha da fazla. Pakistan'dan bir örnek verelim. Aslında, Pakistan deyince sizinle paylaşmak istediğim bir fotoğraf vardı ama onu burada çıkarmışız. İkbâl Mesih ismini eğer bilmiyorsanız bence bakmakta yarar var. İkmal Mesih, 13 yaşında halı mafyası tarafından vurulmuş olan, çocuk işçiliğiyle mücadelede bir kahraman aslında. İkbâl Mesih'in içinde bulunduğu çok kötü biçimlerde çocuk işçiliği... Pekâlâ, kaç yaşında başlıyor? Mesela, İkbâl Mesih örneğine bakarsak 4 yaşında elle halı dokuma fabrikasına satılmış, 16 dolara satılmış bir çocuk ve çok sayıda çocuk. Burada Pakistan örneğini verdik, Asya'dan bir örnek. Tayland mesela... Burada çok yer vermedik ama hepimiz zaman zaman bunu duyuyoruz. Cinsel istismar, küçük yaştaki çocuklara cinsel istismar dâhil. Çocuk işçiliğinin kötü biçimleri oldukça yaygın. Mesela, oranlara baktığımızda -bunlar tabii 2012 verileri ama- yüzde 10'lar civarında, belki biraz düşmüş olabilir ama bu rakamlar çok yüksek. Bu bakımdan, dünyada özellikle, en kötü biçimlerde çocuk işçiliğinin hem biçimleri bakımından hem de sayıları bakımından hâlâ çok kötü durumda olduğunu söyleyebiliriz. 182 sayılı Sözleşme'de kısaca biraz tanımlayalım. Çünkü bu en kötü biçimleri çocuk işçiliğinin çok fazla ayrıntılı bilinemeyebiliyor. 4 başlık altında inceleyeceğiz. Zaten orada da "(a), (b), (c), (d)" olarak belirlenmiştir Sözleşme'de, ben biraz kısaltarak söyleyeyim.

Birincisi, en kötü biçimleri, "kölelik" diyebileceğimiz, çocuğun alınıp satılması, borç karşılığı verilmesi, kiraya verilmesi gibi ve tabii ki çatışmalarda kullanılması dâhil olmak üzere. Bu düzeyde çocuk işçiliğinin özellikle ağırlıklı olarak Asya'da, Güney Amerika'da ve Afrika'da bugün bile çok yaygın olduğunu söyleyebiliriz.

İkincisi, cinsel sömürü diyebileceğimiz çocuğun fahişelikte, pornografik yayınlarda, üretiminde dâhil olmak üzere kullanılması da çok yaygın hâlâ dünyada.

Üçüncüsü ise, çocuğun, uyuşturucu üretimi, dağıtımı ve tüketimi konusunda kullanılması da en kötü 3 biçimdir. Bu 3 başlığa baktığımızda, biraz önce söylediğim ülkelerde ve kıtalarda yaygın olarak bulunmakla birlikte sevindirici bir şey olarak ülkemizde yaygın bir şekilde ve düzenli sistematik olarak bu 3 başlıkta ülkemizde çocuk işçiliği yoktur. Bunu büyük ölçüde, tabii, geleneklerimize bağlayabiliriz. Çocuğun bu kadar kötü koşullarda istismar edilmesine belki geleneklerimiz çok izin vermiyor olabilir ama aynı zamanda da yasaların uygulanması ve hukuk sisteminin işlemesi bakımından da ülkemiz yıllardır, uzun yıllardır bu konuda çok problem yaşamamaktadır. Fakat başlıkta yani (c) bendinde çocuğun uyuşturucu üretimi, dağıtımı, tüketimi gibi konularda kullanılmasına yönelik çok fazla baskı altında olduğumuzu da hatırlatmak isterim. Özellikle büyükşehirlerde bazı bölgelerde çocukların bu konuda uyuşturucuya alıştırılmasıyla başlayan problemlerle karşı karşıyayız. Ben, tabii, bu sunumu daha çok eğitimcilere yaptığım için şunu söyleyebiliriz: Okullar ve özellikle İçişleri Bakanlığı bu konuda iş birliği yapıyorlar ve bunun güçlendirilmesi gerektiğini hatırlatmak isterim. Bu konuda biraz tehlike altındayız diyebiliriz.

Son olarak; tehlikeli işler diyebileceğimiz, çocuğun yaş durumuna uygun olmayan, çocuğun fiziksel, duygusal, psikolojik, sosyal ve ahlaki gelişimine aykırı sayabileceğimiz işler kapsamı ise biraz tabii ki subjektif kavramlar içerdiği için ülkelere bırakılmış durumda. (d) bendinde biz tabii ki ülke

olarak birazdan söyleyeceğim 3 başlıkta çocuk işçiliğini tanımlamışız, burada problemimiz var. Bu (d) bendindeki soruna bizim ülkemiz de dahildir, bununla mücadele etme konusunda kararlılığımızı da birazdan anlatacağım.

Pekâlâ, nedir bu 3 başlık? Yani çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyen 3 başlık. Biz, 1992 yılında bunları tanımlamışız: Tarım, sanayi ve hizmet sektörü. Hizmet sektörünü de yoğun olarak sokakta çalışma olarak belirlemişiz ve bununla mücadele programına başlamışız. 1992 yılı önemli bir yıldır ülkemiz açısından, aynı zamanda hem o yıllarda, hatırlarsanız Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin imzalanıp ülkemizde ulusal mevzuata dönüştürülme çalışmaları yapıldığı yıllardır, o önemli bir başlangıçtır ama aynı zamanda Türkiye'de ILO'nun kuruluşu, ILO'nun bir ofis açması yıldır. Uluslararası Çalışma Örgütü Türkiye'de güçlü bir ofisle çalışmaya başlamıştır ve tabii ki o dönemde Bakanlığımız koordinatör Bakanlık olarak -dönemin Çalışma Bakanlığı diyelim- ilk planı yapmıştır. IPEC Programı, zamana bağlı eylem planı diyebileceğimiz 1'inci Çocuk İşçiliği ile Mücadele Eylem Planı'dır. Bu daha sonra 2'nci ve şu anda da 3'üncüsü -biraz önce Başkanımız hatırlattı- uygulamadır. 3 tane Çocuk İşçiliği ile Mücadele Eylem Planı yapılmıştır. Aşağı yukarı birazdan sayacağım bütün kurumların dâhil olduğu ve Bakanlığımızın koordinatör olduğu bir eylem planı vardır, hâlen yürürlüktedir.

Türkiye'de çocuk işçiliğiyle ilgili veriler nelerdir? Bununla ilgili çok fazla farklı kaynaklarda, bazen akademik yazılarda, makalelerde bile farklı rakamlar görmekteyiz. Hanehalkı İşgücü Anketi 1994 yılından beri yapılmaktadır ve bizim elimizdeki veriler bunlar olmalıdır. Bunun dışındaki veriler biraz tahmini olabilir. Bu verilere baktığımızda, 94 yılı yani IPEC programının devreye girdiğinden iki sene sonraki verilere baktığımızda, çocuk yaş grubu için yani 5-17 arasındaki çocukların yüzde 13'ünün çocuk işçiliği içerisinde olduğunu görüyoruz ve bu rakam oldukça yüksektir. 2,2 milyon çocuk demektir bu o yıllar için ve tabii ki günümüz için. Geçen yıl yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi'nin yani biraz tabii onu anlamak zordur, TÜİK'in bu verilerine çok farklı şekillerde bakmak lazım ama biz biraz düzenleyerek bu hâle getirdik, öyle diyelim. Bu rakamlar, yani çocuk işçiliği rakamları 720 bine gerilemiştir. Genel olarak baktığımızda bu sevindirici bir şeydir ülkemiz açısından yüzde 13'lerden yüzde 4,9'lara gerilemiş olması sevindiricidir. Bununla ilgili, ülke olarak, dönemin hükümetleri yani 90'lı yıllarda başlayan bütün hükümetlerce pek çok uygulama, pek çok proje, nereden baksanız belki 30-40 proje yapılmıştır. Bunların 20 tanesi uluslararası kuruluşlar ve bakanlıklarla iş birliğinde yapılmıştır ve 90'lı yıllar, 2000'li yıllarda yoğun olarak iki konuda odaklanılmıştır; sokakta çalışan çocuklar ve sanayide çalışan çocuklar. Ben gene çok uzatmamak açısından bir iki örnek vermek isterim. Ankara ve İstanbul illeri başta olmak üzere hem belediyelerin -dönemin belediyeleri- hem de valiliklerin Çalışma Bakanlığının hem Teftiş Kurulu Başkanlığıyla hem de Çalışma Genel Müdürlüğüyle yaptığı çok fazla çalışmalar vardır ve özellikle sokak ve sanayide çok büyük başarılar elde edilmiştir. Bunların ayrıntısına girmeyeceğim, isterseniz, sorarsanız onları verebilirim çünkü bu çalışmaların içerisine de o dönemde katılmış bir akademisyen olarak...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – STK'ler de var galiba.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – STK'ler de var.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Tabii. Evet, çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

İşçi sendikaları, işveren sendikaları bu çalışmaların içerisinde yer almıştır. Ben bir örnek vermek isterim açıklayıcı olması bakımından. İşçi sendikalarının üçünün de, HAK-İŞ, TÜRK-İŞ ve DİSK'in, üçünün de müdahil olduğu, doğrudan katıldığı bir projede sadece Diyarbakır'da 1999-2000 yılları için şöyle bir veri verelim: O dönemde, 96 yılında çıkan 4306 sayılı Yasa'yla okul yapımında Diyarbakır'da yapılan 3 tane büyük yatılı okula sadece sokaktan 1.200 çocuk doğrudan işçi sendikalarının yerel temsilcileri aracılığıyla belirlenerek bu okullara yerleştirilmiştir. Yani bir örnek olarak verelim, bu

önemli bir çalışmadır. Bu arada şunu da hatırlatmak isterim: Bu süreç içerisinde 2 tane önemli mevzuat tabii ki bu düşüşü etkilemiştir. Bir tanesi 4306 sayılı Yasa. 1996 yılında çıkmış ve 1997’de uygulamaya konmuş olan, sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim yasası. Çok büyük ölçüde zaten rakamları burada görüyorsunuz.

İkincisi ise, 6287 sayılı 4+4+4 yasası olarak bildiğimiz, 2012 yılında çıkan Yasa da burada büyük ölçüde bu verileri etkilemiştir çünkü okullaşmayla ilgili, zorunlu eğitimle ilgili her türlü yasal mevzuat ve bunun uygulanması çocuk işçiliğini düşürmede en önemli etkenlerden bir tanesidir.

Tabii ki yasalar sadece kâğıt üzerinde kaldığı sürece çok fazla işe yaramayabilir ama sizin de hatırlattığınız gibi, başta bütün meslek kuruluşları, STK’ler, kamu kurumları, uluslararası kuruluşlar birlikte el ele verdiğinde ve tabii ki siyasi partiler ve tabii ki öğretmen sendikaları –ona da bir örnek vermek isterim- bunu desteklediği sürece, bu ülkenin ve tabii ki dünyanın, bütün ülkelerin ortak meselesidir.

Çocuk işçiliği çocuk istismarının en can alıcı noktasıdır arkadaşlar, bunu hatırlatmak isterim çünkü çocuktan aile yararlanır, işveren yararlanır, bahçe sahibi yararlanır, dükkân sahibi yararlanır, çocuğun korunması devletin koruması altındadır ve tabii ki çocuk en fazla... Yani, onu aile de korumuyor çoğu kez, aileler bilinçli olmadığı için. Bu bakımdan, çocuk işçiliği çocuk istismarının birinci sırasında yer alır, bunu hiçbir zaman unutmayalım.

Yine, ülkemizden örnek verirek; 1999-2019 yıllarını karşılaştıralım, dünya ortalamasına göre yüzde 55 düzeyinde bir düşüş vardır. Tabii, yıllar birbirine tam denk gelmemekle birlikte, böyle bir şey söyleyebiliriz. Ülkemiz çocuk işçiliğiyle mücadele konusunda görece, dünya ortalamasına göre biraz daha kuvvetli çalışmalar yapan bir ülke olarak değerlendirilmiştir ve 2006 yılında da, tabii ki, Birleşmiş Milletler kuruluşları tarafından bu da raporlara geçmiştir. Dolayısıyla ülkemizde bunun desteklenmesi gerekir. Yani bugünkü koşullarda bu rakamlarla tabii ki yetinmeyeceğiz. Çocuk işçiliğinin sonlandırılması konusundaki bütün çalışmaların sadece devlet değil, herkes tarafından desteklenmesi gerekir.

Buradan sonra sunumu biraz daha hızlı geçeceğim zamanı iyi kullanmak bakımından. Biraz önce söylemiştim, özellikle 1990’lı yılların sonunda ve 2000’li yılların başında daha çok sanayi ve sokakta çocuk işçiliğiyle mücadele ettik ve çok başarılı sonuçlar elde ettik fakat 2010 yılına geldiğimizde – onun da neden olduğunu hatırlatacağım– tarımı ihmal ettiğimizi, tarımı göz ardı ettiğimizi, tarımda çocuk işçiliğini, özellikle mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini göz ardı ettiğimizi gördük ve ne yazık ki 2010 yılında Avrupa’da bir televizyon programında Türkiye’de fındık tarımında çocuk işçiliğiyle ilgili bir haber yapıldıktan sonra biz yeniden buna uyanmış olduk ülke olarak. O tarihte başlayan, yoğun bir şekilde şimdi mevsimlik tarımda çocuk işçiliğinin sonlandırılmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Bunun nedeni, bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de çocuk işçiliğinin yarısı tarımdan oluşmaktadır, tarımda çocuk işçiliğinden oluşmaktadır.

Ülkemizde, özellikle başta Urfa olmak üzere, Adıyaman, Diyarbakır, Mardin –böyle devam ediyor– bu illerden 150 binin üzerinde aile –bu, 150 bin aile demek neredeyse 1 milyona yakın insan demektir– geçimini mevsimlik tarımdan sağlamak üzere yerlerinden yurtlarından ayrılp çok farklı ürünlerde, çok farklı illere, çok farklı bölgelere mart-kasım ayları arasında... Bazen 7 ürüne giden aileler tespit ettik biz Ordu’da yaptığımız bir çalışma kapsamında. Bu arada, Ordu demişken, yazın Ordu’ya yaptığınız ziyarette gördüğünüz çalışmalara başından beri müdahil olmuş bir eğitimciyim, oradaki gördüğünüz öğretmenlerden oluşan yapıyı kuran kişiyim aynı zamanda. 2013 yılında başladık o çalışmalara ve orada bir model geliştirdik. Özellikle mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini sonlandırmaya yönelik, çocukların eğitime yönlendirilmesine ilişkin bir model geliştirdik. Şimdi de çok sevindirici bir

şey söyleyeceğim, 16 ile yaygınlaşan, AB destekli çok büyük bir projeye ILO ve Çalışma Bakanlığı ortak bir çalışmaya başlıyorlar ve bu modeli diğer illere, 16 ile ve 16 ürüne –daha fazla ürüne diyelim– yaygınlaştırmak üzere önümüzdeki yıldan itibaren çalışmalara devam edilecektir.

Ülkemizde özellikle çocuk istismarı konusunda en önemli konu mevsimlik tarımda çocuk işçiliğidir. Şöyle bir senaryoyu –birazdan göstereceğim o fotoğrafı ama– düşünün: Urfa’da biz martın 10’unda aradığımızda bir aileyi “Şu an Adana’dayız, bir ay sonra Antalya’dayız serada, oradan Malatya’dayız, oradan Konya’dayız, arkasından Karadeniz’de fındıktayız...” Aynı güzergâhtan geriye dönüp beş, altı, yedi ürüne giden ve bu dönemde de okula devam edemeyen ve tabii ki tarlalarda çocukların çalıştırıldığı bir durumdan söz ediyoruz. “Öneriler” kısmında bazı şeyleri tabii ki, özellikle siyasi partilerin temsilcileri burada olduğu için söyleyeceğim ama şu rakamlar TÜİK rakamlarıdır, günümüzde 146 bin çocuk tarımda, çocuk işçiliğinde bu aylarda gözüküyor arkadaşlar, bunu burada tekrar hatırlatmak isterim.

Biraz zaman uzadı ama bir iki şey eklemek isterim, teknik olarak bu konuyla ilgilenen arkadaşlar için çok önemli. “Mevsimlik tarımda çalışan aileler” deyince tek tip bir aile algılaması var, bu çok doğru değil. Çok farklı gruplar var, çok farklı çalışma alışkanlıkları var, bir iki tanesini örnek vereceğim. Ben sekiz yıldır bu gruplarla çalışan bir kimse olarak şunu söyleyeyim: Mesela, Urfa’da aile olarak çıkan ve fındığa giden bir ailenin çalışma alışkanlığı, yerleşme alışkanlığı, konut edinme alışkanlığı tamamen farklıdır; Diyarbakır’dan bir çalışma grubu Batı Karadeniz’de fındığa giden gruplardan tamamen farklıdır. Bir tanesinin çocukları okula devam ederler, sadece yazın belki bir ya da iki ürüne giden gruplar vardır, son derece eğitilmiş, bilinçli gençlerden ve çocuklardan oluşan gruplar vardır; bir tanesinde ise eğitimden çok uzak, anne babanın okuma yazma bilmediği, çadır koşullarında yaşayan gruplardır. Bu çalışma sizde var, sorarsanız cevaplarım. Bir de, tabii, bunun içerisinde göçer ve yarı göçer aileler var, onların da yaşam koşulları tamamen farklıdır. Dolayısıyla biz bir sahada bir mevsimlik tarım için gelmiş çalışan bir ekibi gördüğümüzde onların yaşam alışkanlıkları, geldikleri bölge ve nasıl bir çalışma alışkanlığı olduğunu bilmeden onlara ilişkin hiçbir proje yapamayız. Biraz önce Genel Müdürlüğümüz dedi ki: “Bir zamanlar konteynerler yapıldı ama işe yaramadı.” Yaramaz çünkü Adıyaman ve Urfa’da çıkan aileler asla konteynerde yazın yaşamazlar, istediğiniz kadar lüks yapın, onlar çadır severler. Pekâlâ, ikisi aynı mı? Hayır, Urfa’da gelen aile etrafı kapalı bir çadırda yaşar, Adıyaman’da gelen ailenin çadırının etrafı açıktır. Dolayısıyla onlar için orada yaşam koşulları, onlara sağlayacağınız eğitimle ilgili koşullar birbirine uymaz. Her bir bölge, her bir ürün farklı çalışma ister. Önümüzdeki yıllarda, dört yıl süreyle diğer ürünlere gittiğimizde çok farklı gruplarla karşılaşacağız, buna da sizin dikkatinize sunmak istedim.

Gittikleri illerle ilgili baktığımızda -Urfa bölgesinden gelen aşağı yukarı 900 aile hakkında 1994 yılında yaptığımız bir araştırmanın sonuçlarıdır bunlar- martta Adana’da, Antalya’da, Mersin’de başlayan bir çalışma alışkanlığının tekrar kasımın 15’inde Adana, Mersin, Antalya’da son bulduğunu görüyoruz. Dolayısıyla güneyden kuzeye doğru bir hareket, ağustosun ortasında Karadeniz’de fındık, çay falan, sonra tekrar geriye dönüş... Bazı gruplar ise sadece bir ürüne gidebiliyorlar; mesela Eskişehir, Konya’da olduğu gibi. Bir ürüne gidebiliyorlar, ürünün çapasından başlayıp paketlemesine kadar o bölgede çalışabiliyorlar. Bazı gruplar sadece iki hafta bir üründe bir tarla başında çadır kurarak çalışıyorlar. Bazı gruplar ise bazı işlerde daha uzun çalışabiliyorlar. Bunların her birinin ayrı ayrı belirlenmesi gerekir, bu da çok önemli bir şeydir.

İki tane önemli mevzuat vardır bu konuda, bir tanesi Başbakanlık genelgesi. Ayrıntısına girmeyeceğim, 2017/6 sayılı Genelge. Bu, çocuk işçiliğiyle mücadelede ve özellikle mevsimlik tarımda çalışan ailelere yapılacak desteklerle ilgili kurumların iş birliklerini tanımlıyor ve aynı zamanda bir izleme değerlendirme kurulu kuruyor illerde bu genelge, bu önemlidir. Ama her yerde çok iyi

işliyor mu? Hayır. Eğer ilgilenen varsa, o ile ziyaretler varsa çalışıyor, eğer yoksa pek iyi çalışmıyor. Neredeyse bütün bütün kurumların içinde olduğu ve bir vali yardımcısının başkanlığında kurulan izleme değerlendirme kurulları vardır illerde, bunların işletilmesi son derece önemlidir.

Diğer bir konu da Millî Eğitim Bakanlığının bir genelgesi var, 2016/5 sayılı genelge. Bu genelgede de çocukların, göçer ve yarı göçer ailelerin, mevsimlik tarıma giden ailelerin çocuklarının eğitim eksikliklerinin nasıl giderileceği, gittikleri yerlerde hangi koşullarda onlara eğitim verileceğine ilişkin ayrıntılı bir genelgedir. Sizlerde bu genelgenin olduğunu zannediyorum, daha önce sizlere verildiğini düşündüğüm için bunları ayrıca getirmedim, istendiği hâlde tekrar edinebilirsiniz. Bunlar önemli ve tabii bu sistemde, şimdi çocukların e-okul sistemi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının geliştirdiği Çalışma Genel Müdürlüğünün e-metip sistemin birbirine entegrasyonu ve e-sağlık sisteminin birbirine entegrasyonu çok önemlidir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda kayıt altına alma, bu ailelerin güzergâhlarını belirleme ve onlara yapılan destekler konusu biraz daha derlenip, toparlandı.

Çözüm önerileri nelerdir, bunu da kısaca, hızlıca geçelim. Tabii ki eğitime düzenli devam etmeleri için çocuklara her türlü... Burada mobil okul dahil çocukların ayağına öğretmen bile götürebiliriz, her yerde. Kaç gün orada kaldıklarının hiçbir önemi yok, mevzuat sorunu yok. 222 sayılı Kanun bize, bizim bu çocukların peşinden gidip, onları eğitime almayı emrediyor. Örgün eğitim dönemi içinde en yakın okula taşınmalı yoluyla alabileceğimiz gibi oraya bir çadır sınıf kurabiliriz. Ben şahsen 2013 yılında ve 2014 yılında kendi ellerimle Ordu'da çadır sınıf yapmış bir hoca olarak ve onun uygulamasını yapmış bir hoca olarak şunu söyleyebilirim: Çocuk ile öğretmeni karşı karşıya getirdiğimiz yerin hiçbir önemi yok. Bir ağaç altında bile 10 çocukla 1 öğretmeni bir araya getirdiğimizde sorun çözülmüş sayılır. Bu kadar basit bu konu. Onun için "Okul yapacağız." falan filan, bunların önemi yok. Üstü açık bir yerde bile çocukları öğretmenle karşılaştırmalıyız, örgün eğitim dönemi içinde ve örgün eğitim dönemi dışında. Bu genelgenin, biraz önce söylediğim genelgenin en önemli hususlarından bir tanesiyse çocukların tatilde olup olmadığına bakılmaksızın bulundukları her dönemde, her durumda gerek örgün eğitim gerek yaygın eğitim destekli olarak onların eksik kalan eğitimlerinin tamamlattırılması yolları var.

Diğerlerini geçiyorum.

Özellikle burada siyasi parti temsilcileri için çok önemli olacağını düşündüğüm birkaç önerim olacak. Denetim ve ceza konusu problem hâlâ. Neden? Bir: Tarımda istisnalar var. Tarımdaki istisnanın kanunlardan çıkarılması gerekir, ayrıntısını isterseniz daha sonra konuşuruz. İkincisi: 50 kişinin altında işçiye tarlasında çalıştıran adam hiçbir denetime tabi değil. Bu istisnaların kaldırılması gerekir, yani kısaca söylüyorum. Bu biraz da Çalışma Bakanlığının konusu, isterseniz Çalışma Genel Müdürlüğünden bir uzman arkadaşla bunu konuşabiliriz. Mevzuatta bazı problemler var bunun giderilmesi lazım.

Ülkemiz ne yazık ki sivil toplum örgütlenmesi bakımından kuvvetli bir ülke değildir, ben bunu böyle söyleyebilirim rahatlıkla. Sivil toplum örgütlenmesinin önünün daha fazla açılması, teşvik edilmesi ve destek verilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Biz yedi yıl yaptığımız bu çalışmalarda şunu gördük: Çalıştığımız bölgelerde; Ordu, Sakarya, Düzce, Urfa, Konya, Eskişehir, Adana'ya gittik, ziyaret ettik, konuştuk, dolaştık, sahada dolaştık, çok fazlaca saha deneyimim var. Gördüğüm şudur: Bölgede maalesef sivil toplum örgütü eksikliği vardır. Sizin Ordu'da karşılaştığınız arkadaşlara 2014 yılında özellikle benim teşvikimle bir dernek kurdurduk, adı Pikolo. Pikolo küçük fındık demek, özellikle Giresun'da yaygın bir şekilde. Bu dernek, şimdi, ulusal düzeyde daha büyük projeler yapmaya başladı. Derneğin kurucuları öğretmen arkadaşlar. Yani tabii ki o amaçla bir dernek kurdular. Biz de çalıştığımız dönemde yeterince dernek, vakıf, sivil toplum örgütü olmadığını görüyoruz. Bunun kuvvetlendirilmesi lazım, bununla ilgili çalışma yapılması lazım. İkincisi de tedarik zincirinde, pek çok üründe, Türkiye'de 20'nin üzerinde üründe... Büyük şirketlere, uluslararası kuruluşlara biz ürün veriyoruz ve onların bu konuda elini taşın altına koymadıklarını gördük. Son yıllarda fındık konusunda büyük şirketlerle iş

birliği yapmaya başladığ hatta bizim çalışmalarımızın arkasından -belki biraz inanması zor ama- bu büyük fındık şirketleri -isimlerini burada vermeyeceğim yani şu an en az 10 tane büyük şirketle iş birliği yapıyoruz bir şekilde- birim kurdular, elemanlar aldılar, onları eğittik, böyle toplantılara katıldık, onları yetiştirdik ve şimdi onlar da bu konuda özellikle çocuk işçiliği başta olmak üzere, dezavantajlı grupların bu tedarik zinciri içerisindeki şeyini engellemek üzere çalışmalara başladılar. Bu büyük şirketlerin uyarılması, sürece katılması çok önemli ve tabii ki işçi, işveren kuruluşlarının ve eğitim söz konusu olduğunda bütün ğretmen sendikalarının sürekli aktif olarak bu konularda iş birliği yapması gereklidir. Ona da bir örnek vermek isterim: Ordu’da 2014 yılında biz, bütün ğretmen sendikalarının temsilcilerini, Ordu il başkanlarını, hepsini; EğİTİM SEN, EğİTİM BİR SEN, EğİTİM İş, TÜRK EğİTİM-SEN ve TE-SEN, 5 sendikanın başkanını bir yere topladık, bir deklarasyon yazdık bu konuda ve onlara, medya önünde bu deklarasyonu imzaladıklarını, desteklediklerini açıkladık ve bu da Türkiye’de tek örnektir. Genel başkanları düzeyinde de onları gene bir sefer bir araya toplayıp çocuk işçiliğiyle mücadelede iş birliğini teşvik ettik. Bu tür konular olduğunda, bu konular hiçbir siyasi bakış açısı, bölgesel farklılık olmaksızın iş birliği yapmamıza son derece uygun konudur çocuk işçiliğiyle mücadele de.

Bu fotoğraf benim tarafımdan 2013 yılında çekildi. Bu bir Adıyamanlı çocuğumuzun fotoğrafı. Kendisinden, ailesinden izin aldığımız için burada size gsterebiliyorum. Bu çocuk, çadır sınıf kurduk, önce geldi, bize katıldı, bir gün, iki gün katıldı sonra gelmedi okula. ğretmenleri gönderdik çocuğa. Gittik ki ona bir bebek emanet etmişler, çocuk ona bakmak zorunda. “Okula gelmek istiyorum ama bebeğe ben bakmalıyım.” dedi. Biz de dedik ki “Ya, okul nasıl olacak?” O zaman şöyle bir şey yaptık, dedik ki: “O zaman çocuğu da al, bebeği de al gel. Ona da sınıfta bir sandalye veririz.” Bizim geliştirdiğimiz model, kısaca böyle göstermek istedim.

şu fotoğraf da gene benim tarafımdan çekilmiş bir fotoğraf. Çocuklara bir soru sorduk, bir dilek ağacı yaptık. “Dilek ağacına herkes bir yaprak yapıştırsın herkes ne diliyorsa onu yazsın.” dedik. Çocuğun biri bunu yazdı: “Bir hayatım olsun istiyorum.”

Çok teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAşKANI RADİYE SEZER KATIRCIOğLU – Biz de çok teşekkür ederiz. Gerçekten çalışmalarınız için de kutluyoruz. Altını izdiğiniz şey çok önemli, çocuğa ait konular. Çocuk işçiliği, özellikle mevsimlik tarımdaki çocuk işçiliğiyle mücadelede bir ortak sorun olarak görüp, zm odaklı yaklaşımlarla bunu zmemiz gerekiyor. Burada, tabii, kurumlara, kuruluşlara çok büyük önem düşüyor, akademiye çok önem düşüyor. Sivil toplum örgütlerinin büyük bir katkısı var. Burada, tabii, siyasi iradenin de bu konuda amasız, fakatsız, lakinsiz zm odaklı yaklaşımların çok önemli olduğunu görüyoruz. 1994 yılına kadar geldiğimiz sonuç da aslında bu anlayışla gerçekleştirilmiş. İnanıyorum ki bu Komisyonunda, Çocuk Hakları Alt Komisyonunda da bu irade var. Tüm siyasi partilerin temsilcileri, milletvekilleri burada, gerçekten zm odaklı, bütüncül bir yaklaşımla birlikte siyasete konu etmeden, siyaset üzerinden bir şey yapılmadan bu konuyu üzecek bu Komisyon. Bu iradeyi görüyorum, bu işteği görüyorum. O yüzden çok teşekkür ediyorum. Hem Bakanlığımızın Genel Müdürlüğüne ve çalışmalarına, Bakanlığımıza ayrıca ve bir akademisyen olarak bu konuda verdiğiniz emek için çok teşekkür ediyorum. İnanıyorum ki 2023’te hem Çocuk İşçiliği ile İlgili Mücadele Eylem Planı hem bu Komisyonun çalışmalarıyla birlikte çocuk işçiliği sıfırlanacak, dünyada yine örnek gösterilen ülkelerden biri olacağız, tarihe geçeceğiz. Bunun için hepimizin özveriyle katkı sunmasını arzu ediyorum, sunacağına da inanıyorum. Çok teşekkür ederim.

Soru kısmında... Vakti aştık ama tabii çok verimli, çok güzel bir toplantı oldu. Muhakkak arkadaşlarımızın, milletvekili arkadaşlarımızın soruları olacak, onları da sırasıyla alalım. Hem hocalarımızın soruları varsa eğer tabii ki...

Evet, Sayın Tanal, mikrofonunuzu açıyorum.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli hocalarım, hoş geldiniz. Öncelikle gecikmeli geldiğim için özür diliyorum, grup toplantısı vardı, onun için geciktim, kusura bakmayınız.

Şimdi, çalışmalar çok güzel, hakikaten mutlu oldum. Şimdi burada çocuk işçiliğiyle mücadele doğru, güzel bir alan, kutsal bir alan, yapılması gereken bir alan. Şuna hiç değinmiyoruz: Yani bu çocuk işçiliğini besleyen, yaratan sebepler nedir? Yani burada çözüm önerileriniz arasına bakıyorum, yoksullukla mücadeleyi veya bölgeler arasındaki gelir eşitsizliğiyle mücadeleyi eğer gerçekten biz bunları temel taş olarak, mihenk taşı olarak alabilirsek değerli hocam... Maalesef bakıyoruz, çocuk işçiliğinin beslendiği, geldiği kaynaklarımız neresi? Şanlıurfa, Adıyaman, Diyarbakır, Mardin. Türkiye’de gelir eşitsizliğinin, bölgesel gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu yerler. Yani biz çocuk işçiliğiyle mücadeleyle ilgili gelir eşitsizliğini, bölgeler arasındaki bu farklılığı gidermek için mücadele edersek ister istemez buna yansıyacak. Yani keşke çözüm önerilerinizin arasında bunu da saymış olsanız. 1994 yılındaki çalışmanızdan bahsettiniz, benim ilkokulum yatılı, ortaokulum yatılı, litem yatılı değerli hocam. O dönemlerde...

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – 1997...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Evet. Hani dediniz ya, işte, bin kişi vardı. O dönemlerde ilkokul yatılı olduğu için zorunlu olarak aileler o çocukları götüremiyordu, aileler kendileri gidiyordu ve çocuklar okulda kalıyordu. Şimdi bahsettiğiniz, 2012’de 4+4+4’ten sonra ilkokul yatılı okul olmaktan çıkarıldı, ortaokul kısmı yatılı kaldı. İlkokulda olan çocuklar yine gidiyor, ortaokulda olan çocuklar okul olduğu için gitmiyor. Şimdi bu yaman bir çelişki. O dönemde de bunu söyledik. Hatta dedim ki: “Bakın, benim ilkokulum yatılı, ne olur, siz ilkokul kısmını yatılı olmaktan çıkarırsanız, olmaz.” O dönemde “Ya, çözüm sürecidir, asimilasyon politikası nedeniyle biz bunu yapmak zorundayız.” denildi. Tabii, siz bu alanda çalışan hocalarımızsınız, doğru mu oldu, yanlış mı oldu; onu sizin takdir etmeniz, alanda çalışan birileri olarak daha doğru olur.

Benim şahsi düşüncem, mesela diyeceksiniz ki: Bölgeler arasındaki gelir eşitsizliğini ortada kaldırmak için... GAP’ın yüzde 20’si bitti, yüzde 80’i duruyor. GAP nerede? Bahsettiğiniz bu iller, Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Adıyaman. Eğer GAP bitirilebilirse bu aileler bu şekilde il il dolaşıyorsa en azından kendi bölgelerinde dünyaya geldiği, doğduğu bölgede tarımla ilgili işçiliği yapacaklarsa orada yaparlar, bu çocuklar da eğitimlerinden mahrum kalmamış olur ve çocuk işçiliğini de daha da aza indirmiş oluruz. Temennim ve arzum, Anayasa’mızın gayet rahat, açık 41’inci maddesi de diyor: “Devlet çocukları kollayıcı, koruyucu tedbirler alır.” Bunu bir sorumluluk, bir ödev olarak yüklemiş durumda. Tabii, biz bunun ne kadarını yapabiliyoruz. İşte, bence bunun temeli -bilemiyorum ama- asıl nedeni, bunu doğuran yoksulluk dediğiniz ekonomik nedenleri ortadan kaldırmak lazım.

Bitiriyorum Başkanım, özür diliyorum. Şimdi benim elimde, OPEC ülkeleri çocuk nüfusu toplam yoksulluk oranlarına bakıyorum, siz Afrika’yı örnek verdiniz, doğru ama biz kaçınıcı sıradayız? Bu 2019 endeksi, Türkiye yüzde 25,3. Bizim üstümüzde Şili var, İsrail var, Romanya var, Rusya var, Litvanya var, Letonya var, Kore var, biz bunların gerisindeyiz değerli hocam.

Teşekkür ediyorum, saygılar.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ben bir soru bekliyordum ama.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Sayın Başkanım, soru olmamasına rağmen bir açıklama yapabilir miyim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Buyurun.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Sayın Milletvekilim, şimdi bu sunum daha çok eğitimcilerle hazırlanmış bir sunum olduğu için çözüm önerilerimde çok fazla bu kısma değinmemiş olabilirim ama aynen katılıyorum söylediklerinize, tamamen katılıyorum. Tabii ki yoksulluğun giderilmesinin 1’inci sırada yer alması lazım çünkü nedenlerinin 1’inci sırasında yoksulluk yer alıyor. Ancak katılamadığım bir tek şey var, o da şu: Bizim amacımız ülke olarak mevsimlik tarım işçiliğini bitirmek olmamalı.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Kalıcı mı yapacağız?

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Neden? Çünkü şöyle bir şey: Dünyanın her yerinde mevsimlik tarım işçiliği var, aslında ekonomik politikalar arasında bunu sonlandırmaya yönelik bir şey yer almaz. Yani bunun insanileştirilmesi gerekir, çalışma koşullarının düzenlenmesi gerekir. Ben 2015 yılında Amerika’ya gittim, Michigan Eyaleti’nde özellikle Meksika’dan mevsimlik tarım işçiliği için gelen ailelerin çocuklarına orada uygulanan politikaları yerinde inceledim ve bölge, Michigan Eyaleti çok fazla tarımın ve hayvancılığın yapıldığı bir bölge, çok büyük ahırlar var, oradaki çalışanlar da mevsimlik tarım için gelen aileler ve ağırlıklı olarak da Meksika’dan geliyorlar. Şunu anladım: Şimdi fındık örneğini vereyim, Ordu’da fındığım var ama benim onu toplama imkânım yok ve o bir hafta içinde toplanacak dolayısıyla, arz-talep bakımından, başka bölgelerden insanların iş gücü olarak gelip onu toplaması gerektiği ve bunun da uzun yıllar -en azından Batı Karadeniz için yakın zamanda bir makineleşme olmayacağından- devam edeceğini kabul edeceğiz. Biz sadece şunu yapacağız: Gelen insanlara insani yaşam koşulları, insani iş ve işçi ilişkisi, insani ödeme, çocuğuna eğitim...

Bakın, Amerika’dan bir örnek vereceğim, zamanımız çok sınırlı, bunu da öneriyorum.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Hocam, biz Türkiye Parlamentosundayız. Yani Şanlıurfa’daki, Adıyaman’daki bölgenin insanının kaderi olmamalı sürekli böyle. Bunu siz diyorsunuz.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Getirin, benim GAP’ı bitirin, çocuklar çalışacaksa tarımda orada çalışsın. Yani kalkıp onu bu şekilde il il dolaştırmak bir politika olamaz, bunu savunamayız. Bu Güneydoğu insanının kaderi olmamalı.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ya, yoksulluğu toptan kaldıralım, o ayrı konu.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ya, arkadaşlar, ben hocamla tartışıyorum. Yani siz de sorunuz sorursunuz. Ben Güneydoğuluyum, benim kaderim değil, arkadaş, sürekli tarlada... Kaderim değil ya.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Hepimiz Güneydoğuluyuz. Sen İstanbul’da seçiliyorsun, “Güneydoğuluyum.” diyorsun, ben de Güneydoğuluyum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Hocam, buyurun.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Sayın Milletvekilim, ben politik olarak lütfen bu şeye katılmak istemem. Eğitimci olarak...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani hep biz mi maraba olacağız bu toplumda ya.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Nasıl maraba...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Tabii yani yazık günah değil mi bizlere de. Bunun yükünü hep biz mi çekeceğiz ya? Gelin, bunu paylaşalım biraz. Bak, geliri paylaşırsak bu çocuk işçiliğini de azaltmış olacağız. Geliri paylaşmıyoruz, geliri alacaksınız yoksulluğu bana yükleyeceksiniz yüklü olarak. Askere ben gideceğim, yoksulluğu ben göreceğim, vergiyi ben ödeyeceğim.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Asıl, işçiliği azaltmak değil, tamamen sonlandırmak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Şimdi hocamızı dinleyelim.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Çocuk işçiliğini tamamen sonlandıracağız, çocuk istismarını tamamen ortadan kaldıracaktır; ailenin çocuk istismarını da, bahçe sahibinin çocuk istismarını da, devletin kurumlarının da çocuk istismarını ve anayasal görevini yerine getirmemesini de sonlandırmamız gerekir, bunu hedef alacağız. Fakat iş hayatıyla ilgili bu mevsimlik tarım işçiliği biraz daha devam edecek, bunu söylemek isterim.

Mesela Michigan Eyaleti kanunlarına, iş kanununa şöyle bir şey konulmuş: Kaç kişi olduğuna bakılmaksızın, işveren ya da ahır sahibi işçiyle el sıkıştığı an, işçinin ailesindeki okul çağı çocuğunu yirmi dört saat içerisinde ilgili millî eğitimdeki ilgili koordinasyon birimine bildirmekle zorunlu. Eğer yirmi dört saati geçerse ceza alıyor. Bakın, bahçe bahçe dolaştık, okullara gittim, o çocuklarla yan yana oturdum, bu çalışmayı gözledim. Bunun bizim yasalarımıza konulması lazım. Ben bulunduğımı toplatacağım, kime toplattığım önemli değil, kimi bulursam ona toplatırım -yani bu Ordu'dan da gelebilir, Ordu'nun da işçileri geliyor sonuçta, bu başka yerden de gelebilir- ama ona insani yaşam koşullarını oluşturacağım ve dahi, çocuğunun hemen eğitime yönlendirilmesi için yirmi dört saat içerisinde okul çağı çocuklarını millî eğitime bildireceğim. Orada millî eğitim üniversiteyle iş birliği yapmış, fazladan 100 öğretmen almış. Bu öğretmenler bu çocukları gidip teslim alıyorlar, arabayla okula götürüyorlar, bir gün de okulda yanında oturuyorlar ve üstelik bu çocuklar İngilizce falan da bilmiyorlar, İspanyolca konuşuyorlar. Onları en kısa sürede uyum sınıflarında eğitime alıyorlar ve çocuk işçiliğini sonlandırmayla ilgili katı kurallar koymuşlar. Bizde bu istisnaların kaldırılması gerekir. Tarımda istisnanın kaldırılması ve mevzuata, İş Kanunu'na her bahçe sahibinin, her iş verenin, kim olursa olsun, çalıştırdığı kişilerin okul çağındaki çocuklarını en yakın okula bildirmekle yükümlü tutulmasını kanunumuza koymamız gerekiyor, önerim bu.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Teşekkür ederiz.

Buyurun.

FATMA KURTULAN (Mersin) - Teşekkür ediyorum.

Dilimize sağlık, istifade ettiğimiz çok şeyler de oldu, sağ olun.

Genel olarak şöyle bir soru sormak istiyorum; siz bu alanda uzman olarak ülkemizde çocuğun genel durumu; işçiliğinden tutun istismarı, eğitime katılım, sağlığa erişim, hepsini ele aldığımızda yeterince veri yapıyor mu ülkemiz? Tüm boyutlarıyla istediğimiz verilere ulaşabiliyor muyuz, içiniz rahat mı bu konuda? İstedığınız veriye ulaşabiliyor muyuz ki bize göre değil, henüz yok böyle bir şey.

Şimdi, bunun temel olarak çözülme noktasındaki ele alış önerilerinizde eksiklik var bize göre. Tabii, şimdi biz siyasetçi olunca ister istemez partilerimizin bu konuya yaklaşımını şey yaparız -Komisyonu şimdi ona da bağlamak istemem Sevgili Başkan- fakat bölgeler arası gelir dağılımının eşitsizliği vesaire temel noktadır. Yani siz bir işçiye, bir çocuğu Urfa'dan alıp Ordu'ya götürdüğünüzde o yolu tutun, ulaşım araçlarını... Birçok kez kazalar da oluyor. Cenazeleri yollara dökülen çocuklar da var yani. Oraya götürdüğünüzde ister istemez eğitiminden alıkoyacaksınız, sağlığa erişim sorunu çıkacak bu çocuğun, istismar meselesi çıkacak bu çocuğun. Yani köklü çözümü, biraz siyasetlerin el atmasıyla, ülkemizdeki idari şeklin vesairenin... Yani idari şekli derken yönetim mantığı siyasetle direkt bağlantılı bir şey.

Ben şunu biraz şey gördüm Sayın Hocam: Yani “Şu bölgeye konteyner yaptığımızda olur, şuraya olmaz, onlar illa ki çadırda yaşar.” Böyle bir veri hakikaten sıkıntılı bir bakış açısı değil mi? Şöyle, o bölgenin çocuklarıyız, Sayın Vekilim diyor “Ben de o bölgenin çocuğuyum.” Tama. Ama şimdi arkadaşlar bir çadırın içinde 7-8 kişiyle kim birlikte yaşamayı ister? “Bir yaşamım olsun istiyorum.” dedi bir çocuk değil mi? En sonunda bununla bitirdiniz “Bir hayatım olsun.” Bana ait bir şey olsun istiyorum... İnanın, bizim gittiğimiz tüm çalışmalarda kadınlar da bunu diyor: “Bana ait bir mekan

olsun. Ben sürekli bir paketin içinde, bir bohçalanmış eşyayı oradan oraya taşımak istemiyorum, bana ait bir zemin; bir banyo olsun, bir tuvaleti olsun, musluğu açtığımda evimin içinde suyu akan bir düzen istiyorum.” Kadınlar da bunu istiyor. Şimdi, illa “Onlar çadıra alışkındır, çadır dışında tercih etmezler.” demek de bence çok yanlış. Bizim yaptığımız tespitlerde en çok insanların insanca yaşam -çok iyi tabir ettiniz- koşullarının sağlanması lazım diyorsunuz ama nihayetinde bunun köklü çözümünün olması için mevsimlik tarım işçilerini bir bölgenin kaderine bağlamak mevsimlik tarım işçiliği ihtiyacını ülkemizin gelip bir bölgesinin insanların omuzlarına yüklemeyi artık gidermesi lazım. Yerinde, herkesin kendi koşullarına imkân ve olanaklar sağlandığında o insanlar da kendi evinin önündeki tarımı da işletirse yine ülkemizin tarımına önemli katkısı olacaktır. Direkt siyasetle, bakış açısıyla ve özellikle bölge insanının ayrıca yoksullukla boğuşmasının yarattığı bir sonuçtur. Öneriler arasına bunun giderilmesini de koyarsak bence çok iyi olur.

Tekrar teşekkür ediyorum, emeğinize sağlık arkadaşlar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Hocam cevaplayacak mısınız? Sonra Genel Müdürümüz cevap verecek.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Sayın Milletvekilim, ben çadıra yaşamayı savunmuyorum. Yani sadece tanımak açısından onları örnek verdim. Yani bu çalışma alışkanlıklarını tanımak gerekir. Ben işçi evlerini savunuyorum. Bir işçi bir yerden başka bir yere -isterse il içinde olsun- gittiğinde ona, bizim de kullandığımız şekilde, suyu, elektriği, sıcak suyu olan, her türlü koşulu hazırlanmış olan işçi evlerini savunuyorum, bunun da çalışmaları var, bu konuda biz fındık şirketleriyle... Son birkaç yıldır bazı gelişmeler oldu, belki siz Ordu’da işçi evi ziyareti yapamamış olabilirsiniz. Bilmiyorum ben, yaptınız mı?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – METİP alanı ziyaret ettik biz.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – METİP alanı dışında da bahçe aralarında büyük bahçe sahipleri işçi evleri yaptılar. Bunu büyük şirketler ortak yaptılar, yani bahçe sahipleri ile şirketler ortak yaptılar. Önümüzdeki yıllarda bunun desteklenmesi gerekir, insani yaşama koşulları taşıyan işçi evi öneriyoruz biz, çadıra önermiyoruz tabii o konuda. Sadece tanımak açısından, yaşam koşullarını anlamak açısından ama konteynerler yani o kadar da sıhhi değil.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Sıcak oluyor bir de.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Sıcakta, özellikle Konya Ovası’nda, bir konteynerin içerisinde o insanların gece konaklamasını beklemek biraz hayalcilik olur. O nedenle ben...

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Bir de tarla içinde olduğu için tarlaya da yakın olmak istiyorlar. Yani bazı özel yerler yapılıyor fakat sabah erkenden gidecek. Kolaylık da oluyor yani.

FATMA KURTULAN (Mersin) – Ama Hocam: “Bunlar çadıra alışkındır, bunlar değildir”e bağlayınca...

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN – Hayır, sadece yaşam koşullarını anlamak açısından...

EROL KAVUNCU (Çorum) – Çadıra alışkın olsa da normal eve alıştırmamız lazım.

PROF. DR. MURAT GÜRKAN GÜLCAN –Evet, işçi evleri öneriyoruz. Önerimiz çadır değil işçi evleri Sayın Milletvekilim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Kültürel alışkanlıklara aslında işaret etti, aslında kültürel alışkanlıklar da kolay değişmiyor.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Fakat hiçbirimizin kültürel yaşantısında çadıra yaşamak yok. Ben Urfalıyım, yapmayın bize ya! Nerede çadır var ya?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Urfa’dan bahsetmedi, genel bahsetti.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ben de çiftçi, köylü çocuğuyum, tarımda...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani bizi bu kadar aşağılamayın. Siz gayet rahat bir arada yaşayın, bizi de çadıra mı layık görüyorsunuz? Değil arkadaşlar, bizim öyle kültürümüz yok! Burada yaşayabilirsiniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Niye alınganlık gösteriyorsunuz?

Polemiksiz yaşayamıyor Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Anladım da arkadaşım, burada benim memleketim geçti, bunlar kültürel yapı siz buna alışkınsınız. Ne demek ya? Yoksulluğun gözü kör olsun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Siz polemiklere alışkınsınız Sayın Tanal.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Sayın Tanal, bazen tarlada bakın, çiftçide gün önemlidir, saat önemlidir, dakika önemlidir yani işi bitirebilmek için gerekirse...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Arkadaş yazık günah değil mi ama ya?

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Tarlasının başında olmak ister çiftçi, bir an önce işi bitirmek için.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İnsanca yaşamının koşullarını hazırlayacağız, o kadar.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ajitasyon yapmayın, hepimiz çadıra da biliyoruz, evi de biliyoruz burada.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ama bizim kültürel yapımız değil ama bunu biraz daha... Söylenecek bir şey değil bu.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Sadece Urfa değil mevsimlik tarım işçileri, onun da altını çizelim.

Sayın Genel Müdürüm Bülent Bey, buyurun.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Ben bu konudaki saha tecrübelerimin de bir kısmını aktarmak isterim. Milletvekilimiz Sayın Tanal “yoksulluk” dedi, tamam, yoksulluk elbette ki sebeplerinden bir tanesi belki başlıcalarından bir tanesi ama başka şeyleri de kaçırmamak lazım. Hani bizim kişi başına..

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ya keyfi olarak gidip kimse çalışır mı oralarda ya? Yoksul olmasa... (Karşılıklı konuşmalar)

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Müsaade buyurursanız devam edeyim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Lütfen sözünü kesmeyelim, lütfen.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Herkes bir şekilde çalışacak, hep beraber çalışacağız. Belki fiyatı daha da artıracamız, çalışacağız.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Şimdi, şunu söylemek istiyorum. Tabii, zor şartlar altında çalışıyorlar.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Çalışmadan ekmek yok, bedava ekmek yok memlekette, işçimiz de olacak, işverenimiz de olacak ama şartlarımız iyi olacak.

FATMA KURTULAN (Mersin) – Can güvenlikleri de önemli.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Eyvallah, bunlar için çalışacağız, bunları sağlayalım, yoksa hepimiz ekmek için uğraşacağız ya hiçbir şey ayıp değil. Çocuk işçi çalıştırmayacağız, çocukların haklarını koruyacağız öyle birbirimize şey yapmanın anlamı yok, siyaset yapmanın anlamı yok. Komisyonda ortayı bulup şartları iyileştirmek, bilgilendirmek için buradayız değil mi?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Şartları iyileştiren bir siyasettir, hangi pencereden bakıyoruz? Biz neyi tercih ediyoruz? Bu tercih meselesi.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Mahmut Bey, Antalya’nın dağ köyleri var, Gündoğmuş’a gidin bakalım hangi şartlarda yaşıyorlar?

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Ayvalık da var.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani tercihler bile bir siyasettir arkadaşlar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Çadır zaten bizim kültürümüzde var, ta Orta Asya’dan gelen bir çadır kültürümüz var. Bunu da unutmayalım. Kötü bir şey değil yani.

Genel Müdürüm, buyurun.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Yörükler çadırdaki yaşar yani.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Siz o şekilde hobi olarak çadırlarda yaşıyorsunuz.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Hobi olarak değil yani gelin köyü görün.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Ben birkaç cümle kurabilir miyim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Tabii, Genel Müdürüm, buyurun.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Şimdi, yoksulluk temel problemlerden bir tanesi ama yegâne yoksulluğu belirlemek bence doğrunun bir kısmını ıskalamak diye düşünüyorum ben.

Şimdi, bizim nüfusa göre en fazla sosyal yardım alan illerin içerisinde, biraz önce buyurduğunuz, Urfa, Mardin, Adıyaman ilk 3’te değil ama burada var. Yani başka...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Anlamadım, bir daha tekrarlar mısınız?

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Nüfusa göre en fazla sosyal yardım alan illerin içerisinde Mardin, Adıyaman, Urfa değil, başka illerimiz var ama bu illerde mevsimlik tarım işçileri oluyor, diğer yerlere olmuyor mesela Ağrı’nın, Bingöl’ün rakamları bunlardan daha üst seviyede. Yani burada bir sosyolojiyi kaçırmamamız gerekir diye düşünüyorum. Belki Urfa’daki aşiret yapısının biraz daha kuvvetli olmasının diğer bölgelere nazaran biraz daha bu konuya elverdiğini düşünüyorum. Kolay teşkilatlanıyor olabilmelerinin bu konuya katalizör etkisi yaptığını düşünüyorum. Bir de bildiğim kadarıyla, mevsimlik tarım işçilerinin ekonomik fırsat olarak Karadeniz’de çalıştıkları zaman o kısa dönemde fena gelirler elde etmiyor diye biliyorum -eğer şeyse beni düzeltsin Hocam- yani bunu bir girişimcilik imkânı olarak da değerlendiriyor olabilirler.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Onu bir açabilir miyiz, “fena gelirler”den kastınız ne?

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Yani kısa dönemde çalışarak...

EROL KAVUNCU (Çorum) – Bulunduğu bölgeden daha çok...

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Daha fazla şey yapıyor yani bir ticari imkân da, bir gelir imkânına da kavuşmuş olabiliyor.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Karşılıklı, hem Ordulu kazanıyor hem Urfalı kazanıyor.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yevmiyeyle çalıştırıyorlar. Başkanın Başkanlığında gittik ama orada şunu söylüyorlar... Mesela, Hocam dedi ki: “Alışkanlıklara göre...” Şunu söylüyorlar: “Fındık toplayıcısı farklı olur, efendim, patates toplayıcısı farklı olur, soğan toplayıcısı farklı olur.” Bu, alışkanlıklardan ziyade artık ihtisaslaşma anlamında, seri toplama anlamında. Bahçe sahipleri diyor ki: “Kim daha iyi, fazla topluyorsa ona yevmiye usulü...” Değerli Hocam, yoksa orada karın tokluğuna bir nevi yani eğer aile nüfusu fazlaysa belki...

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Onu söylemek istiyordum yani.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ama yoksa 2 kişi, 3 kişi geçimini ancak yapmanın derdinde, başka bir şey değil. Yani öyle kârlı bir işmiş gibi düşünceniz yerinde değil bence.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – “Kârlı” demedi.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – “Kârlı” demiyorum ama dediğiniz gibi 6-7 kişi aynı anda çalışma imkânına kavuşabiliyorsa bu da önemli bir girdidir ailenin içerisine. Bunu da değerlendiriyor olabilir, bunlara da bakılması lazım diyorum, ben bir tespitte bulunmuyorum, bu ihtimaller de değerlendirilmeli diyorum.

Bir de bu konteyner meselesi, benim mesela en son görev yaptığım yerlerden bir tanesi Ahlat’tı, Ahlat Kaymakamıydım. Orada METİP projesiyle hazırlanmış konteyner kentler vardı, ilk başta tarım ilçe müdürlüklerinin koordinesine verilmişti. Orada baktık ki bunlar dolmuyor, acaba bunu ilçe ziraat odasına, daha sivil bir yapıya devredersek bunlar kullanılabilir mi diye. Ahlat da 1.600 rakım, öyle sıcakın filan çok olduğu bir yer değil ama insanlar dediğiniz saiklerden belki, Ahlat’ın güzel bir manzarası var, manzaraya yakın olmak için belki, deniz kenarı...

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ahlat güzel, hem maddi hem manevi hem...

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Denize yakın olmak için veya işte, çalışma alanına daha yakın olmak için, içerisinde güneş enerjili su ısıtma sistemleri, ortasında çocuk parkları olmasına rağmen biz bunları kullandıramadık yani. Bu ev meselesine de dikkat edilmeli, ev acaba bu işi çözer mi, çözmez mi diye, tekrar kamu kaynaklarının yerinde kullanılması için bunun daha çok irdelenmesi gerekir, memleketlerin sosyolojisinin çok iyi tahlil edilmesi gerekir diye ben şahsen değerlendiriyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Peki, teşekkür ederiz.

Erol Bey’e de söz verelim, sonrasında da toplantımızı noktalayalım.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ben şunu söylemek istiyorum... Biraz aradan girdim, kusura bakmayın ama...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Buyurun.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ülkemizde yeter ki ürün olsun. Bugün bakın, kıtlık dönemi yaşadık ve ben de hasbalkader Eskişehir tarafındayım, hani kıtlık sadece çiftçiye vurur zannettim. O çadırlara girdiğimizde biri “İşlerimiz kötü.” dedi. “Niye?” dedim. “Ot çıkmadı, iş alamıyoruz.” dedi. Allah iş versin, hep beraber çalışalım. Dediğimiz gibi hani çocuk işçiliği ya da işçilerin haklarını en iyi şekilde, evleri -ne derler- bakımlı, tuvaletleri falan iyi olsun, bunları sağlayalım. Yeter ki işimiz olsun, memlekette yağmur olsun, bereket olsun, bu işleri biz çözeriz.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Vekilim, ona taraftarım. Ben de diyorum ki: Gelir eşitsizliğiyle ilgili...

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Ya, tamam, eyvallah...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Mesela, bütçe daha yeni bitti, bütçede GAP’a keşke, işte, bir yüzde 40, yüzde 50 pay ayrılıysaydı o GAP bitseydi de bu insanlar buralara gelmeseydi, derdimiz bu Değerli Arkadaşım.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – İnşallah. Siyasetin o lafı bitmez, “Yokluk hiç bitmiyor, ekonomi hiçbir zaman düzelmiyor.” O devam ediyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Erol Bey, buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani benim oradaki itirazım şu: Urfalı olarak bu bizim kaderimiz olmamalı.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Adalet istiyor arkadaşlar, “Bize de söz hakkı gelsin.” diyorlar.

Buyurun Erol Bey.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Değerli Başkanım, öyle bir yararlı, faydalı program organize ettiğiniz için teşekkür ediyoruz.

Gerek sosyal devlet gereği sosyal yardımların çocuklardan ve gençlerden başlayarak dağıtımı ve istatistiklere dayalı açıklamaları dolayısıyla gerekse çocuk işçiliği konusunda gerçekten Hocam, emek vermiş, emeklerinize sağlık, çok teşekkür ediyoruz.

Bu sunumlardan gördüğümüz kadarıyla özellikle Komisyonumuzun da görev, faaliyet alanına giren olumsuzlukların başlangıçtan itibaren istatistiklerle azaldığını görüyoruz. Yani çocuk işçiliğiyle mücadele, olumsuzluklar ve mevsimlik işçilerin aile sayısında da ciddi azalışlar var. Bu, Türkiye’deki son yıllardaki ekonomik kalkınmışlık düzeyinin gerek Türkiye genelinde gerekse yöresel anlamda arttığına da işaret ediyor sanıyorum.

Sosyal yardımlar konusunda, Hocamız, 2019 rakamlarıyla 55 milyar, eski parayla 55 katrilyon... Burada dikkatimi çeken bir konu, 3’üncü sırada “Kredi Yurtlar Kurumu” dendi. Sanıyorum, Kredi Yurtlar Kurumu, Hocam, o karşılıksız burslar değil mi?

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Karşılıksız burslar.

EROL KAVUNCU (Çorum) – İhtiyaç sahiplerine verdiği karşılıksız bursları kastediyoruz.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRÜ BÜLENT TEKBIYIKOĞLU – Ben öyle tahmin ediyorum.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Evet, yani Başbakanlık bursları, vakıf bursları sanıyorum. Bu da çok ciddi bir rakam.

Teşekkür ediyoruz arkadaşlar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU – Çok teşekkür ederim hem Murat Hocamıza hem Genel Müdüşümüz Bülent Bey’e ve buraya katılan tüm milletvekili arkadaşlarımıza, yoğun programlarında vakit ayırdılar.

Tekrar altını çiziyorum: Çocuklarımızla ilgili her konuyu -siyasi başta olmak üzere- siyasete alet etmeden çözüm odaklı bir yaklaşımla, bütüncül bir yaklaşımla birlikte çözeceğimize inanıyoruz. Çocuklarımız en kıymetli varlıklarımız. Ortak paydalarda birleşip inşallah tarım işçiliğinde ve diğer işçiliklerde çocuklarımız sıfırlanıncaya kadar yolumuza devam edeceğiz.

Çok teşekkür ederim, sağ olun.

Kapanma Saati: 16.16